

INSTYTUT TURYSTYKI
ZAKŁAD ZAGOSPODAROWANIA REGIONÓW
I MIEJSCOWOŚCI TURYSTYCZNYCH
W BYDGOSZCZY

OFERTA ZAGOSPODAROWANIA
TURYSTYCZNEGO POLSKI DLA ZAGRANICY -
PREDYSPOZYCJE PRZESTRZENNE

Symbol: KBN - 7.1./91

Symbol: KBN - 7.1/91

Autorzy:

Kierownik tematu: autor rozdz. I, V, VIB

- doc. dr Romana Przybyszewska Gudelis

Rozdz. II - dr Antoni Zwoliński

Rozdz. III - mgr Dorota Walkowiak

Rozdz. IV - dr Maciej Drzewiecki

Rozdz. VIA - dr Maciej Drzewiecki

- dr Stefan Iwicki

Tłumaczenia w rozdz. V:

mgr Katarzyna Marcysiak

dr Romana Przybyszewska Gudelis

mgr Irena Iwicka

A-1227

Bydgoszcz, grudzień 1991

SPIS TREŚCI

	str.
I. CEL - WPROWADZENIE I ZAKRES OPRACOWANIA	4
II. STUDIUM OCENY BAZY NOCLEGOWEJ WYBRZEŻA BAŁTYKU DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ	11
Autor: dr Antoni Zwoliński	
1. Wprowadzenie	11
2. Metoda opracowania	13
3. Ocena promowanej bazy noclegowej dla tury- styki zagranicznej w strefie Wybrzeża Bałtyku	14
3.1. Baza hotelowa	14
3.2. Baza noclegowa w obiektach czasowych ..	16
3.3. Baza kempingowa	18
4. Wnioski	19
5. Literatura i materiały źródłowe	21
Tab. 1. Turystyczno-wczasowa baza noclegowa w strefie Wybrzeża Bałtyku promowana dla turystyki zagranicznej	23
Tab. 2. Wyniki ankiety dot. promowanej bazy turystyczno-wczasowej dla turystyki zagranicznej w strefie Wybrzeża Bałtyku	25
III. PRZYDATNOŚĆ SCHRONISK MŁODZIEŻOWYCH DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ	26
Autor: mgr Dorota Walkowiak	
Tab. 3. Charakterystyka schronisk młodzie- żowych I kategorii w Polsce	30
Tab. 4. Wyodrębnione schroniska młodzieżowe I kat. mogące świadczyć usługi dla turystów zagranicznych	32
Mapka nr 1. Rozmieszczenie schronisk młodzie- żowych w Polsce przydatnych dla turystów zagranicznych	34

IV. ISTENIEJĄCE I POTENCJALNE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU POLSKIEJ AGROTURYSTYKI DLA GOŚCI ZAGRANICZNYCH	35
Autor: dr Maciej Drzewiecki	
1. Wyjaśnienie pojęć	35
2. Ogólne rozpoznanie popytu	36
3. Wyznaczenie gmin dla rozwoju agroturystyki	40
Tab. 5. Zestawienie gmin wytypowanych do rozwoju agroturystyki	45
4. Formy usług w agroturystyce	49
Mapka nr 2. Gminy szczególnie predestynowane do ro- zwoju agroturystyki z udziałem turystów zagra- nicznych	54
V. PRZEGLĄD WYBRANYCH STUDIÓW O CHARAKTERZE WDROŻENIO- WYM PRZYGOTOWYWANYCH DLA POLSKI NA ZLECENIE OBCYCH INWESTORÓW I MOŻLIWOŚĆ ICH WYKONYWANIA W IT	
Autor: doc. dr R. Przybyszewska Gudelis	55
1. Zakres oceny	55
2. "Turystyka w Krakowie - Program działania"	57
3. "Analiza możliwości budowy hotelu w Jeleniej Górze"	71
4. "Podaż turystyczna w Europie Centralnej i Eu- ropie Wschodniej. Problemy i perspektywy współ- pracy"	92
5. Ocena i wnioski	96
VI. OFERTA ZAGOSPODAROWANIA DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ - PRZEGLĄD LITERATURY	99
A. Opracowanie krajowe /Autorzy: dr M. Drzewiecki, dr S. Iwicki/	99
B. Literatura zagraniczna /dr R. Przybyszewska Gudelis/	107

I. WPROWADZENIE - CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Stan polskiej gospodarki na początku lat 90-tych każe szukać efektywnych ekonomicznie, a nieszkodliwych dla środowiska naturalnego, kulturalnego i społecznego, sposobów rozwoju naszego kraju.

Zagraniczna turystyka przyjazdowa jest właśnie taką dziedziną, która z racji rosnącego popytu w łączącej się Europie Zachodniej, a także w wielu krajach świata - ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią na czele, ma wszelkie szanse wejścia do Polski w sposób znaczący dla gospodarki /tzw. eksport wewnętrzny/, pod warunkiem przygotowania dla niej odpowiednich struktur recepcyjnych i organizacyjnych oraz serwisu niezbędnych urządzeń obsługi.

Jako cel niniejszej pracy przyjęto wykonanie najważniejszych w skali krajowej segmentów działalności turystycznej, które stać by się mogły punktem wyjścia do podjęcia akcji promocyjnej polskiej turystyki, a przedtem jeszcze - do racjonalnego przygotowania bazy turystycznej zgodnie z preferencjami i oczekiwaniami gości zagranicznych.

Opracowanie niniejsze nie ma charakteru oceny poszczególnych obiektów świadczących o walorach turystycznych naszego kraju ani obiektów noclegowych, które prowadziłyby do przedstawienia konkretnej "oferty" turystycznej - w kategoriach informacyjnych. Takie opracowania wykonuje się w Instytucie Turystyki pod hasłem "atrakcyjności Polski dla turystów zagranicznych" oraz w Centralnym Ośrodku Informacji Turystycznej, który jak wiadomo przygotowuje różnego typu materiały informacyjne dla Zagranicznego odbiorcy.

Uznano za słuszne, aby w ramach prac badawczych Instytutu przeanalizować polską podaż turystyczną pod kątem:

- potencjału bazy turystycznej istniejącego po 45-u latach systemu socjalistycznego,
- niektórych ewidentnych zachodnich trendów rozwoju turystyki,
- prawidłowości przestrzennej organizacji pobytów wakacyjnych,
- sposobu podejścia do uwarunkowań rozwojowych poprzez studia wdrożeniowe wykonywane dla Polski /"Feasibility Study" oraz "Action Programme"/.

Prace w temacie KBN-7 zaczęto od bogatych analiz literaturo- wych, w tym przede wszystkim literatury zagranicznej /vide rozdz. VI/ - dla poszerzenia wiedzy o popycie na różne formy wojaży turystycznych i na określenie preferencji w ich rozwoju ze strony międzynarodowych czynników popierających i wspomagających finansowo /głównie EWG i Parlament Europejski/.

Oczywiście, najbardziej przydatne dla sformułowania rodzajowej oferty ze strony turystyki polskiej byłyby wyniki badań marketingowych przeprowadzonych za granicą w różnych krajach; wówczas można by studia do oferty wykonać zarówno pod kątem zbadanych krajów, jak i dla struktur zróżnicowanych demograficznie, środkami transportu, statusem majątkowym itp.

Niestety, badań marketingowych w poszczególnych krajach dotąd nie wykonywano, studium podaży nie ma więc wydzielonych segmentów narodowościowych, lecz uwzględnia głównie pojawiające się w Europie trendy o wysokiej dynamice wzrostu, a ponadto drogą dedukcji wysuwa wnioski dla przyszłego rozwoju turystyki

w oparciu o te opcje, które mają największe szanse dalszego udziału w postępie cywilizacyjno-gospodarczo-społecznym Europy, a w tym - Polski.

Dotyczy to przede wszystkim kierunku "ekorozwoju" - niezbędnego dla zachowania na naszym globie równowagi życiowej społeczeństwa i jego kultury ze środowiskiem przyrodniczym.

Drugą opcją nieuchronną w dalszym rozwoju jest mobilność społeczeństwa i szukanie atrakcyjnych, kontrastujących z atmosferą dnia codziennego, sposobów spędzania dni wolnych od pracy, szczególnie zaś okresów wakacyjnych.

Spojrzenie na Polskę z wyżej wymienionych punktów odniesienia wskazuje na jej wielkie możliwości zarówno od strony wykorzystania rejonów "naturalnych" o małym stopniu uprzemysłowienia, urbanizacji i zmechanizowanego rolnictwa /obszary pojezierno-leśne, górskie, doliny rzek, a częściowo i wybrzeże morskie, a także polska wieś/, jak i wobec istnienia wielu atrakcyjnych elementów kulturowych - na pograniczu Europy Wschodniej, z jej "egzotyką" widoczną na naszych wschodnich rubieżach oraz z pamiętkami minionego okresu politycznego - budzącymi także zainteresowanie.

Można też przyjąć jako aksjomat, że psychologiczne odczucie przestrzeni mieszkańców łączonej niebawem Europy, którzy od dzieciństwa będą poznawać kraje wspólnoty, stymulować będzie wybór miejsc spędzania wakacji i urlopów poza tym obszarem, a właśnie na jego skraju znajduje się Polska.

Znając obecne uwarunkowania zagranicznej turystyki, gdzie oprócz tradycyjnych "wakacji nad ciepłym morzem" pojawiają się nowe formy o charakterze poznawczym i proekologicznym, można bez wątpliwości stwierdzić, że Polska jest krajem interesującym

w skali międzynarodowej. Nie zajmując się więc szczegółowo walorami turystycznymi, jako ważny aspekt rozwojowy w analizach uznano stan i warunki organizacyjno-techniczne majątku turystycznego - w tym głównie bazy noclegowej istniejącej i potencjalnych.

Jak wiadomo, we wszystkich krajach o ustroju komunistycznym popierano rozwój inwestycji turystycznych zakładów pracy i instytucji w postaci tzw. zakładowych ośrodków czasowych dla pracowników własnych przedsiębiorstw i ta właśnie baza stanowi absolutną większość miejsc noclegowych w Polsce. Często są to luksusowe obiekty, których eksploatacja jest bardzo droga, zaś aktualne wykorzystanie - niedostateczne.

Najwięcej takich obiektów znajduje się w strefie przymorskiej. Także w innych rodzajach obiektów turystycznych szukać można rezerw, bądź środków na doprowadzenie ich do standardu europejskiego. Hotelami zajmuje się obecnie wielu gestorów, powstają one w kooperacjach polsko-zagranicznych, rodzą się liczne inicjatywy prywatne i komunalne.

Natomiast interesujące było przyjrzenie się bazie schronisk młodzieżowych, która na świecie jest bardzo popularna i pełni ważne zadanie w pierwszym etapie edukacji turystycznej młodzieży w wояżach zagranicznych. Od stanu tych środowisk schronisk, od stopnia satysfakcji z ich usług w stosunku do oczekiwań - zależą w dużej mierze dalsze programy wояży młodych turystów, ponowne odwiedziny tego samego kraju - może już z rodzinami i z możliwością pozostawienia większych sum pieniędzy.

Wielkim potencjałem rozwojowym w turystyce dysponuje polska wieś. Po przystosowaniu wiejskich domów mieszkalnych, zagród

i usług towarzyszących do niezbędnego standardu i umożliwienia odpowiedniego komfortu pobytu, po właściwym organizacyjnie przygotowaniu przyjazdów i odjazdów, wycieczek, atrakcji w razie niepogody, kontaktu z naturą itd., a także po przeszkoleniu zawodowym i językowym - turystyka wiejska, mimo dużej konkurencji w krajach zachodnich, gdzie stanowi ona gospodarcze narzędzie konsumpcji produktów rolnych, mogłaby stać się silnym elementem prorozwojowym na poziomie lokalnym i to w rejonach o niskim dotąd standardzie rozwoju.

Analizując wnikliwie możliwości zaoferowania turystom najwłaściwszej obsługi w Polsce, w której tak wiele do życzenia pozostawiają nawet najbardziej podstawowe działy serwisu turystycznego /np. gastronomia, sanitariaty/, przyjęto słuszność wcześniej już postawionej koncepcji ^x, że najłatwiejsze i dające największą gwarancję jakościową zagospodarowanie winno być rozmieszczane wzdłuż tras turystycznych, a więc liniowo, a najlepiej w zamkniętych pętlach. Wymaga to, co prawda, koordynacji na szczeblu krajowym bądź regionalnym, lecz posiada dwa zasadnicze pozytywy:

1. Jakość wszystkich ogniw wzdłuż łańcucha stanowiącego drogę i miejsca pobytu może być łatwo sprawdzana, usługi dobrze rozlokowane, komplementarne oraz całościowo promowane;

2. Realizacja koncepcji w terenie i korzyści ekonomiczne płynące z usług turystycznych mogą być zadaniem lokalnym zależnym od inicjatyw i zaangażowania gmin, przez które przechodzi

x R. Przybyszewskiej Gudelis - na Europejskiej Konferencji Turystycznej w Budapeszcie, kwiecień 1991.

dany odcinek trasy.

Dlatego też uznano za słuszne, aby część uwagi w badaniach poświęcić ofercie turystycznej związanej z wyznaczeniem najbardziej interesujących tras turystycznych.

W konkluzji etapu I poświęconego badaniom literaturowym i analizom zakresu opracowania - przyjęto poniższe zadania do realizacji:

Zadanie 1/ Wyznaczenie tras turystycznych - predysponowanych do odwiedzania przez turystów zagranicznych ^x.

Zadanie 2/ Ocena bazy noclegowej ^x Wybrzeża Bałtyku pod kątem możliwości wykorzystania dla turystyki zagranicznej, ze zwróceniem szczególnej uwagi na zakładowe ośrodki wczasowe o wysokim standardzie.

/Autor: dr Antoni Zwoliński - rodz. II/.

Zadanie 3/ Ocena aktualnej przydatności schronisk młodzieżowych dla turystyki zagranicznej. /Autor: mgr Dorota Walkowiak - rodz. III/.

Zadanie 4/ Istniejące i potencjalne możliwości rozwoju polskiej agroturystyki dla gości zagranicznych. /Autor: dr Maciej Drzewiecki - rodz. IV/.

Ponadto, dla rozeznania ogólnej sytuacji inwestowania turystycznego w Polsce przez cudzoziemców - przeprowadzono analizy niektórych prac. Są to głównie studia przygotowawcze typu "feasibility Study" i "action programme", a także wskazania

x To zadanie przejął Zakład IT w Toruniu pod kierownictwem dr J. Owsiaka jako temat KBN-7.2. oraz Zakład IT we Wrocławiu /dr Z. Werner/ jako temat KBN - 7.3.

x Inne elementy bazy noclegowej były przedmiotem prac dr Z. Wernera /I.T. Wrocław/ w podtemacie KBN-7.3.

konsultantów zagranicznych w dziedzinie rozwoju turystyki w Polsce /p. Inskeep i p. Mac Nulty/.

Zwrócono tu przede wszystkim uwagę na przedmiot i zakres wykonanych studiów - pod kątem potencjalnego realizowania takich elaboratów w Instytucie Turystyki. /Autor: dr Romana Przybyszewska Gudelis, tłumaczenia z języka angielskiego: mgr Katarzyna Marcysiak i dr Romana Przybyszewska Gudelis - w ramach godzin pracy, a w języku niemieckim - na zlecenie zewnętrzne - vide rozdz. V/.

Rozdział VI zawiera natomiast zebraną w początkowej fazie ^{prac} ~~przez~~ literaturę polską i zagraniczną związaną z tematem.

II. STUDIUM OCENY BAZY NOCLEGOWEJ WYBRZEŻA BAŁTYKU DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ

Autor: dr Antoni Zwoliński

1. Wprowadzenie

Dochody z działalności turystycznej dla wielu państw europejskiej strefy klimatycznej stanowią poważną pozycję w ich budżecie. Klasyczny przykład stanowią Niemcy, które w 1985 r. uzyskały w wyniku przyjazdowej turystyki zagranicznej wpływy w wysokości 5.899 mln dolarów USA. Polska uzyskała w tym czasie 118 mln dolarów, Czechosłowacja 307 mln, Rumunia 153 mln, Bułgaria 1.269 mln dolarów.

Trudno porównywać warunki klimatyczne Polski i krajów Europy południowej, jednak bardzo zbliżone do naszych są warunki klimatyczne Niemiec.

Jakie zatem występują przyczyny tak zróżnicowanych wpływów, gdy przyjazdy do Polski ze względów politycznych nie były w tym okresie szczególnie ograniczane. Przyczynami niskiej frekwencji przyjazdowej są między innymi konkurencyjność cen, jakość ofert oraz wielkość ich podaży, wśród ludności krajów Europy Zachodniej.

Turystyczna baza noclegowa w Polsce w swej przeważającej skali nie odpowiada standardom innych krajów europejskich a dotyczy to także bazy turystycznej - noclegowej zakładów pracy. Istnieją jednak także wysokiej kategorii domy wczasowe należące w większości do wielkich zakładów pracy, które nie zawsze w pełni były wykorzystywane przez własnych pracowników. Dotychczasowy brak potrzeby myślenia i działania kategoriami ekonomicznymi, sprawiał, że gestorom nie zależało na pełnym wykorzystaniu posiadanej bazy wczasowej i jednocze-

snym uzyskaniu wpływów finansowych dla przedsiębiorstwa czy skarbu państwa. Brak instytucji koordynującej wykorzystanie wolnych miejsc w zakładowych domach wczasowych o wysokim standardzie, to między innymi jeden z ewidentnych błędów w dotychczasowej polityce ekonomicznej naszego państwa.

Sądzić należy, że powstające obecnie prywatne turystyczne biura podróży, powinny być pośrednikami w oferowaniu turystom zagranicznym wysokostandardowych obiektów noclegowych w najatrakcyjniejszych rejonach kraju, w tym również w strefie polskiego wybrzeża Bałtyku. Z drugiej jednak strony przedsiębiorstwa te zajmują się dotąd głównie turystyką wyjazdową. Wielkość powyższej oferty zależy od wielkości i standardu aktualnej bazy noclegowej. Brakuje w naszym kraju pełnego rozeznania, które mogłoby jednoznacznie określić potencjalne możliwości noclegowe o wymaganym standardzie europejskim.

Niniejsze studium, próbuje pogłębić wiedzę w tym zakresie ograniczając się jednak do strefy polskiego wybrzeża Bałtyku.

Określenie wielkości bazy noclegowej nie daje oczywiście jednoznacznej podstawy dla zakresu oferty dla turystyki zagranicznej.

Istnieje duża liczba samodzielnych gestorów dysponujących bazą noclegową o wybranym wysokim standardzie, co wymaga skoordynowania możliwości ofert. Biura i punkty informacyjne podległych C.O.I.T. i W.O.I.T. mogłyby gromadzić dane o wolnej bazie noclegowej i propagować informacje o posiadanych ofertach dla turystów zagranicznych.

2. Metoda opracowania

Określenie wielkości bazy noclegowej o wymaganym standardzie dla turystów zagranicznych w strefie polskiego wybrzeża Bałtyku opracowano w oparciu o następujące źródła:

1. Informator wydany przez Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej pt. "Hotele, motele, zajazdy i schroniska", Warszawa 1990 r.,

2. Informator o bazie wczasowej w Polsce wydany przez Główny Komitet Turystyki - Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej w Warszawie w 1983 r.,

3. Informator campingowy - wiadomości campingowe wydanie specjalne przez Polską Federację Campingu i Caravaningu w Warszawie w 1989 r.,

4. Mapę Polski w skali 1 : 750.000 pt. "Camping w Polsce" wydaną przez Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa 1988 r.

5. Pismo - ankietę wysłaną do biur podróży i zakładów pracy, sondującą wielkość bazy możliwą do zaoferowania turystom zagranicznym /80 ankiet, 20 odpowiedzi/.

Przy kwalifikacji bazy noclegowej eliminowano obiekty o niskim standardzie wyposażenia techniczno-sanitarnego.

Do obiektów odpowiadających standardowi turystyki zagranicznej zaliczono:

- ośrodki wczasowe I i II kategorii posiadające pokoje jedno-, dwu- lub trzy- osobowe z pełnymi węzłami sanitarnymi i bazę gastronomiczną na miejscu,

- hotele, motele i zajazdy, oraz kempingi kategorii pierw-

szej i drugiej.

Sondażowa ankieta wysłana do zakładów pracy w pełni potwierdziła możliwość korzystania z ich bazy turystycznej o wysokim standardzie użytkowym, przez turystów zagranicznych.

Z 20-u odpowiedzi na ankietę wynika, że szereg zakładów pracy dysponujących własnymi obiektami noclegowo-usługowymi o wysokim standardzie techniczno-sanitarnym, chętnie wydzierżawi tę wyselekcjonowaną bazę dla turystyki zagranicznej. Znaczy to, że obiekty powyższe nie w pełni zostaną wykorzystane przez własnych pracowników, między innymi z uwagi na wysokie koszty uczestnictwa.

Jak wynika z zamieszczanych w prasie informacji, szereg zakładów instytucji, gestorów rezygnuje z posiadanych obiektów wczasowych wobec pogarszających się warunków ekonomicznych tych przedsiębiorstw.

3. Ocena promowanej bazy noclegowej dla turystyki zagranicznej w Strefie Wybrzeża Bałtyku

Wielkość bazy turystyczno-noclegowej o wysokim standardzie higieniczno-wypoczynkowym w strefie wybrzeża Polskiego Bałtyku obrazują dane zestawione w załączonej tabeli nr 1.

3.1. Baza hotelowa

Najbardziej reprezentacyjne i dyspozycyjne miejsce noclegowe oferuje baza hotelowa. Istniejąca baza hotelowa posiada przede wszystkim ścisły związek z miastami wojewódzkimi oraz miastami takimi jak Kołobrzeg, Świnoujście czy Władysławowo. Na pozostałych obszarach strefy brzegowej Bałtyku baza hotelo-

wa praktycznie nie istnieje /np. w województwie elbląskim/, lub jest minimalna, jak w województwie słupskim /np. Łeba posiada zaledwie 20 miejsc hotelowych, Ustka 58 miejsc/. W województwie szczecińskim - poza Świnoujściem - w Dziwnowie jest zaledwie 18 miejsc oraz Międzyzdrojach 76 miejsc noclegowych.

Tak niski udział bazy hotelowej w strefie wybrzeża, wynika z dotychczasowej polityki państwa, negującego gospodarcze funkcje turystyki. Nie umiano dotąd wykorzystać szans związanych z efektami gospodarczymi rozwoju turystyki zagranicznej oraz wzbogacenia kas państwowych i prywatnych. Brak w tym zakresie stosownej promocji zachęcającej do przyjazdów do Polski nie sprzyjał przez szereg lat również zwiększeniu podaży miejsc hotelowych na obszarach o klasycznych funkcjach turystyczno-wczasowych.

Baza hotelowa w Gdańsku, Gdyni czy w Sopocie ma niewątpliwie związek z ruchem turystycznym, w tym z krajoznawstwem, lecz powstawała ona głównie w wyniku potrzeb życia społeczno-politycznego, gospodarczego i kulturalnego wielkiej aglomeracji Trójmiejskiej. Natomiast w rejonach o wyłącznych funkcjach wypoczynkowych poza dużymi miastami hoteli nie przewidywano, ponieważ nie znajdowano celu pobytu w nich turystów zagranicznych ani krajowych.

Obecna zmiana uwarunkowań rozwoju ruchu turystycznego wymaga znacznego zwiększenia bazy noclegowo-hotelowej w strefie nadmorskiej o najwyższej frekwencji ruchu turystyczno-wypoczynkowego w Polsce, oczywiście z uwzględnieniem różnic w warunkach klimatycznych wybrzeża Bałtyku w porównaniu z wybrzeżem mórz południowej Europy. Istniejące pod tym względem

ryzyko inwestowania i oczekiwania wysokiej frekwencji turystów w ciągu roku zahamowało rozwój hotelarstwa na obszarach poza miejskich winno być zrekompensowane rozbudowanymi urządzeniami towarzyszącymi. Letni turystyczny sezon kąpielowy w strefie brzegowej Bałtyku ograniczany jest bowiem warunkami termicznymi i nie przekracza z reguły dwóch miesięcy w okresach lata. Te czynniki uwarunkowania w głównej mierze decydują o stopniu rozwoju bazy hotelowej na obszarach o wiodącej funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Silnie zróżnicowana sezonowość klimatyczna wpłynęła na rozwój bazy noclegowej w ośrodkach czasowych przedsiębiorstw; instytucji i zakładów produkcyjnych wykorzystywanych głównie w sezonie letnim.

3.2. Baza noclegowa w obiektach czasowych

Do obiektów odpowiadających standardowi turystyki zagranicznej zaliczono ośrodki czasowe I i II kategorii, posiadające pokoje jedno- dwu- lub trzy-osobowe z pełnymi węzłami sanitarnymi i bazą gastronomiczną na miejscu w ośrodku.

Z przeprowadzonej analizy wynika /patrz tabela nr 1/, że największa pod tym względem baza występuje w województwach koszalińskim i szczecińskim. W każdym z tych województw w strefie brzegowej Bałtyku istnieje ponad 9 tys. miejsc noclegowych o wysokim standardzie, bardzo często ogrzewanych, a więc możliwych do całorocznego wykorzystania. O połowę mniejsza baza noclegowa występuje w rejonie województwa elbląskiego, głównie na Mierzei Wiślanej, oraz jeszcze mniejsza nie przekraczająca 3,5 tys. miejsc noclegowych, w obrębie województwa gdańskiego.

Najmniejszą ilość miejsc o wysokim standardzie notuje się

w strefie brzegowej województwa słupskiego, gdzie liczy ona zaledwie 2.293 miejsca. Łącznie w strefie brzegowej Bałtyku wyselekcjonowano prawie 28.500 miejsc noclegowych odpowiadających standardom europejskim. Przy założeniu czteroturnusowego pobytu wczasowego powyższa baza zapewnić może teoretycznie miejsca dla prawie 114,0 tys. wczasowiczów.

Nie ulega oczywiście wątpliwości, że cała baza noclegowa nie będzie mogła zostać wykorzystana wyłącznie przez turystów zagranicznych.

Zebrane wyrywkowo informacje od poszczególnych gestorów obiektów noclegowych wskazują jednak na gotowość oferowania przez nich posiadanej wysokiej kategorii bazy dla tej grupy turystów. Wiąże się to ze spodziewanym niewielkim wykorzystaniem istniejącej bazy przez dotychczasowych użytkowników ośrodków oraz chęć uzyskania z niej dodatkowych dochodów. Są to objawy początków myślenia kategoriami ekonomicznymi, jednak jeszcze bez przejawów większej aktywności.

W prasie krajowej spotyka się informacje o rezygnacji niektórych zakładów pracy i przedsiębiorstw turystycznych z dalszego utrzymywania posiadanych obiektów wczasowych głównie z uwagi na wysokie koszty ich bieżącej eksploatacji przy niskim poziomie wykorzystania.

Powyższa sytuacja stwarza korzystne pole działania dla przedsiębiorczych jednostek i instytucji. Organizacja banku wykorzystania miejsc wczasowych, to jeden z ważnych kierunków działania.

Ponadto nieuniknione jest z pewnością przekazywanie nierentownych obiektów w dzierżawę, w czym pomoc mogą krajowe i regio-

nalne giełdy turystyczne. Słuszne też byłoby stosowanie giełd preferencyjnych warunków kredytowych i podatkowych.

Korzystne przepisy finansowe ożywiłyby działalność gospodarczą w turystyce i to nie tylko w skali miejscowej, lecz również przez napływ obcego kapitału.

O powyższe sprawy i problemy walczyć powinien przede wszystkim resort turystyki pomagając w tworzeniu najkorzystniejszych form organizacyjnych i ekonomicznych dla rozwoju tej dziedziny gospodarki. Jeżeli rozwoju turystyki nie oprze się na zdrowych założeniach ekonomicznych i swoistym "lobby" to nie ma szans na jego ożywienie w Polsce.

Stabilne podstawy rozwoju określające właściwe miejsce turystyki w polskiej gospodarce zapewnić powinna ustawa o turystyce, która łącznie z innymi aktami prawodawczymi zahamować mogłaby także systematyczną degradację walorów środowiska przyrodniczego, niezbędnego dla prawidłowego wypoczynku.

3.3. Baza kempingowa

Sieć kempingów pierwszej i drugiej kategorii przydatnych dla turystów zagranicznych jest w strefie wybrzeża Bałtyku stosunkowo liczna i dość równomiernie rozłożona. Elbląskie posiada 875 miejsc, gdańskie - 3.131 m., słupskie - 3.380 m., koszalińskie - 2.223 m. i szczecińskie - 2.600 miejsc kempingowych. Poza wymienionymi miejscami na kempingach występują miejsca noclegowe w bazie stałej o liczbie 565.

Turyści zagraniczni korzystający z kempingów w Polsce, wykorzystują na ogół własne namioty i wozy kempingowe o wysokich parametrach użytkowych, rzadziej wynajmują zaś domki usytuowane na kempingach.

Powyższą wielkość bazy kempingowej polskiego wybrzeża uznać aktualnie należy za dostateczną, a kierunki jej aktywizacji sprowadzić powinny się do podnoszenia jej standardu i wyposażenia w niezbędne urządzenia dla funkcjonowania carawaningów.

4. Wnioski końcowe

Postępujące trudności gospodarcze wielu zakładów produkcyjnych, instytucji i organizacji turystycznych, uniemożliwiają obsługę i funkcjonowanie obiektów turystycznych znajdujących się w ich posiadaniu czy gestii.

Wysokie koszty utrzymania tych obiektów nie są rekompensowane stopniem ich wykorzystania, zaś ceny są nadmiernie wygórowane w stosunku do obecnych zarobków.

Skierowana ankieta do wybranych gestorów obiektów turystyczno-wypoczynkowych wskazuje na znaczną możliwość wynajmu tych obiektów dla turystów zagranicznych. Dystrybucja powyższych ofert nie posiada ram organizacyjnych, co w szczególności dotyczy gestorów zakładów produkcyjnych ^x.

Powstająca sieć prywatnych biur turystycznych zajmuje się głównie turystyką wyjazdową Polaków, nie wpłynie więc korzystnie na promocję istniejącej bazy noclegowo-usługowej.

Pożądane przejmowanie obiektów wypoczynkowych od podupadłych zakładów przemysłowych przez przedsiębiorstwa turystyczne oraz urzędy miast i gmin opierać powinno się na zorganizowanych podstawach formalno-prawnych, regulujących tę działalność i ją preferujących. Inspirująca i koordynująca rola resortu turystyki w tym zakresie jest nieodzowna i widoczna być

x Dlatego więc cenna jest oferta UKFiT z początku 1992 roku

powinna w stymulowaniu rozwoju przemysłu turystycznego, przynoszącego - jak wykazuje praktyka wielu państwom na świecie znaczne korzyści gospodarcze.

Resort turystyki zainicjować powinien również działania sprzyjające napływowi kapitału zagranicznego do Polski, który sprzyjać może modernizacji nadmorskich ośrodków czasowych, wyposażenia ich w dodatkowe niezbędne urządzenia rekreacyjne i sportowe. Wyeksponowanie walorów turystycznych, w tym tradycyjnej kultury, także kulinarnej, bogatego zaplecza środowiska naturalnego /np. Woliński, Słowiński/ Parki Narodowe, Półwysep Helski, Mierzeja Wiślana/, promowanie atrakcji związanych z Bałtykiem, żegluga pasażerską i żeglarstwem pełnomorskim - winno należeć do COIT i do miejscowych władz szukających sposobu ożywienia gospodarki.

Z propozycji i wskazań w tym zakresie przejmowania bazy noclegowej, jej sprzedaży lub dzierżawy skorzystać powinni, oczywiście, nie tylko zagraniczni inwestorzy, lecz również, a może przede wszystkim, krajowi biznesmeni.

W dużej liczbie przypadków istnieją niewykorzystane możliwości rozwoju gospodarczego jednostek samorządowych poprzez wykorzystanie, także przez komunalizację potencjału noclegowego ośrodków czasowych. Często ocena tych możliwości z punktu widzenia miejscowych władz jest nieobiektywna z braku porównań wartości obiektów w skali kraju oraz wobec niezdawania sobie sprawy z tkwiących w tym potencjale mocy gospodarczych.

Dotyczy to także walorów turystycznych środowiska przyrodniczego, jak i dóbr kultury, zwyczajów czy obrzędów ludowych itd.

Możliwość pozytywnych działań, nawet gdy istnieje w świadomości niektórych przedstawicieli samorządów, jest na obecnym etapie rozwoju ekonomicznego torpedowana niekorzystną bazą prawno-finansową. Istnieje pilna potrzeba wdrożenia takich aktów prawnych, ażeby każdy wysiłek gospodarczy i inicjatywa przynosiły efekty ekonomiczne i to głównie w odniesieniu lokalnym, a dopiero dalej skarbowi państwa.

Jest rzeczą pewną, że w strefie nadmorskiej znajduje się ogromny majątek w postaci wysokiej kategorii ośrodków wczasowych, z których tylko niewielka część jest obecnie w pełni wykorzystywana a które przynieść by mogły miejscowym władzom, ludności i krajowi wielkie korzyści finansowe, gdyby eksploatowane były właściwie na rzecz turystyki zagranicznej - po uprzedniej szerokiej promocji.

5. Literatura i materiały źródłowe

1. Ankieta sondażowa o zakresie i formach usług turystycznych dla turystów zagranicznych w strefie polskiego Wybrzeża skierowana do wybranych biur turystycznych oraz gestorów bazy turystyczno-noclegowej. Instytut Turystyki Bydgoszcz 1991.
2. Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Informator - Hotele, motele, zajazdy, schroniska, Warszawa 1990.
3. Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej - Biura Podróży, przedsiębiorstwa turystyczne, adresy, telefony, teleksy, Warszawa 1989.
4. Polska Federacja Campingu i Caravaningu, Informator campingowy - wiadomości campingowe wydanie specjalne, Warszawa 1989.

5. Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Informator o bazie czasowej w Polsce, Warszawa 1983.
6. Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Campingi w Polsce, mapa w skali 1 : 750.000, Warszawa 1988.
7. Towarzystwo Urbanistów Polskich Zakład Planowania Przestrzennego - Program zagospodarowania turystycznego Polskiej Strefy Wybrzeża Bałtyckiego, tom I i II /autorzy: K. Tylman, A. Wysoczyńska/, mps, Bydgoszcz 1990.
8. Wyniki ankiety - pisma skierowanego do biur podróży i zakładów pracy dot. możliwości wykorzystania bazy noclegowej dla turystów zagranicznych. Instytut Turystyki, Bydgoszcz 1991.

Tabela 1

TURYSTYCZNO-WCZASOWA BAZA NOCLEGOWA W STREFIE WYBRZEŻA BAŁTYKU PROMOWANA
DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ

Lp.	Miejscowość	Baza noclegowa			Kempingi baza stała	Razem miejsc noclegowych i biwakowych
		hotele	ośrodki wczasowe I i II kategorii	kempingi I i II kate- gorii, po- jemność ogólna		
1	2	3	4	5	6	7
1. WOJEWÓDZTWO ELBLĄSKIE						
1.	Jantar	-	680	300	-	980
2.	Kąty Rybackie	-	910	-	-	910
3.	Krynica Morska	-	2.766	375	-	3.141
4.	Stegna	-	366	200	-	566
	Razem woj. elblaskie	-	4.722	875	-	5.597
2. WOJEWÓDZTWO GDAŃSKIE						
5.	Gdańsk, Gdynia, Sopot	3.792	1.121	1.586	146	6.645
6.	Puck	-	-	245	45	290
7.	Jastarnia	-	304	300	-	604
8.	Władysławowo	196	244	600	-	1.040
9.	Jastrzębia Góra	-	1.547	400	45	1.992
	Razem woj. gdańskie	3.988	3.216	3.131	236	10.571
3. WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE						
10.	Jarosławiec	-	514	150	-	664
11.	Żeba	20	994	2.300	-	3.314
12.	Rowy	-	96	390	-	486
13.	Ustka	58	569	540	-	1.167
14.	Poddąbie	-	120	-	-	120
	Razem woj. śląskie	78	2.293	3.380	-	5.751
4. WOJEWÓDZTWO KOSZALIŃSKIE						
15.	Darłowo-Darłówek	32	426	307	-	765
16.	Dąbki	-	919	-	-	919
17.	Dźwiżyno	123	1.373	800	-	2.296
18.	Kołobrzeg	557	3.634	650	-	4.841
19.	Łazy	-	178	-	-	178
20.	Mielno	80	384	296	-	760
21.	Sarbinowo	-	659	-	-	659
22.	Sianorzęty	-	360	-	-	360
23.	Ustronie Morskie	-	1.203	170	-	1.373
	Razem woj. koszalińskie	792	9.136	2.223	-	12.151

1	2	3	4	5	6	7
	5. WOJEWÓDZTWO SZCZECIŃSKIE					
24.	Dziwnów	18	276	400	-	694
25.	Dziwnówek	-	667	200	30	897
26.	Grodno	-	180	-	-	180
27.	Łukęcin	-	880	-	-	880
28.	Międzywodzie	-	1.125	-	-	1.125
29.	Międzyzdroje	76	490	600	-	1.166
30.	Mrzeżyno	-	1.040	400	92	1.532
31.	Niechorze	-	542	-	-	542
32.	Rewal	-	-	400	31	431
33.	Pobierowo	-	615	-	-	615
34.	Pogorzelica	-	1.026	300	68	1.394
35.	Świnoujście	482	2.200	300	108	3.090
36.	Trzęsacz	-	64	-	-	64
	Razem woj. szczecińskie	576	9.105	2.600	329	12.610
	Łącznie strefa wybrzeża	5.434	28.472	12.209	565	46.680

Tabela nr 2

WYNIKI ANKIETY DOTYCZĄCE PROMOWANIA BAZY TURYSTYCZNO-WCZASOWEJ DLA TURYSTYKI
ZAGRANICZNEJ W STREFIE WYBRZEŻA BAŁTYCKIEGO

Lp.	Gestor	Adres ośrodka	Liczba miejsc noclegowych	Uwagi i wyjaśnienia
1	2	3	4	5
1.	Kopalnia Węgla "Jankowice" Rybnik ul. Jastrzębska 12	1.1. Ośrodek wczasowy "Górnik" Kąty Rybackie ul. Rybacka 79 1.2. Ośr. wczasowy "Przodownik" Ustroń ul. Jelenica	200 49 42	I kategoria 2-3 osobowe pokoje z węzłem sanitarnym, c.o. I kategorii całoroczny 2-3 osobowe pokoje w kempingach w lecie
2.	Fabryka Samochodów Małolitrażowych Tychy	2.1. Ośrodek wczasowy Łeba ul. Brzozowa 22 2.2. Ośrodek wczasowy Sianozęty 10 k/ustronia M.	275 150	Pokoje 1, 2, 3 i 4 osobowe z łazienkami Pokoje 2, 3 i 4 osobowe z łazienką
3.	Bank Gospodarki Żywnościowej, Warszawa 00-916 ul. Świętokrzyska 12	3.1. Ośrodek wczasowy Dąbki k/Darżowa	282	pokoje 1, 2, 3 osobowe z łazienkami
4.	Centralny Związek Rzemiosła, Warszawa "REMAKO" Spółka z o.o. Warszawa ul. Miodowa 14	4.1. Ośrodek wypoczynkowy Rzemieślnik Jelitkowo 4.2. Ośrodek wypoczynkowy Międzywodzie	315 144	Pokoje 2, 3 i 4 osobowe natryski wspólne Pokoje 1, 2 i 3 osobowe natryski wspólne
5.	Federacja NSZZ Prac. Państw. Kom. Sam., Warszawa Al. Jerozolimskie 91 02-001	5.1. Ośrodek wypoczynkowy "Rondo" Krynica Moreka	250	Pokoje 3 osobowe z łazienkami
6.	Federacja Zw. Zaw. Drogowców, Warszawa Al. Jerozolimskie 91	6.1. Ośrodek wypoczynkowy "Drogowiec" Gdańsk Sobieszewo	280	W domkach cempingowych, łazienki
7.	Kopalnia Węgla Kamiennego Bytom "CENTRUM"	7.1. Ośrodek wypoczynkowy w Międzywodziu	117	Pokoje 2, 3 i 4 osobowe z łazienką
8.	Zakłady Radiowe im. Kasprzaka, Warszawa	8.1. Ośrodek wypoczynkowy w Jarosławcu	180	Pokoje 2 osobowe z pełnym węzłem sanitarnym
9.	Federacja Zw. Zaw. Górników Katowice	9.1. Ośrodek Wczasów Rodzinnych - Łeba	100	Pokoje 2, 3 i 4 osobowe w domkach kempingowych murowanych z pełnym węzłem sanitarnym
10.	Ośrodek Wczasowy "Gród Piastów" Dźwirzyno ul. Krasickiego 25	10.1. Dźwirzyno ul. Krasickiego 25	300	Pokoje 2 i 3 osobowe w 8 budynkach hotelowych z węzłami sanitarnymi, czynny od IV do X
Razem:			2.684	

III. PRZYDATNOŚĆ SCHRONISK MŁODZIEŻOWYCH DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ

/Autor: mgr Dorota Walkowiak/

Polska należy do Międzynarodowej Federacji Schronisk Młodzieżowych /z krajów europejskich nie należą do niej państwa dawnego ZSRR, Rumunia i Bułgaria/.

Pod względem liczby schronisk młodzieżowych Polska zajmuje I miejsce w Europie - 1130 schronisk /w tym ok. 1000 sezonowych i 130 całorocznych/ przed Niemcami - 537 schronisk, Japonią - 465 i Szwecją - 279. Jest to jednak tylko przewaga liczebna, nie zaś jakościowa, w Polsce dominują bowiem schroniska III i II kategorii o bardzo niskim standardzie, nie odpowiadającym wymogom turystów zagranicznych. Tylko 45-u schroniskom w Polsce przypisany jest standard I kategorii /patrz tabela nr 3/.

Jedynie 4 schroniska są własnością PTSM i mogą prowadzić działalność gospodarczą w odróżnieniu od pozostałych schronisk młodzieżowych, gdyż działają na własnym rozrachunku gospodarczym. Są to schroniska znajdujące się w: Krakowie, Zakopanem, Karpaczu i Puławach, które podlegają bezpośrednio Zarządowi Głównemu PTSM w Warszawie. Pozostałe schroniska, czyli przytłaczająca ich większość są to "Szkolne schroniska młodzieżowe", które poprzez wojewódzkich kuratorów podlegają Ministerstwu Edukacji Narodowej i działają jako zakłady budżetowe.

W tabeli 4 spośród istniejących 45-u wyodrębniono 35 schronisk młodzieżowych I kategorii stanowiących potencjalną bazę noclegową dla turystów zagranicznych. Dziewięć schronisk zostało wyeliminowanych ze względu na brak natrysków, natomiast

jedno schronisko wyeliminowano ze względu na brak kuchni samoobsługowej /schronisko Istebna-Zaolzie/.

Należy zaznaczyć, iż I kat. schronisk młodzieżowych w Polsce odbiega znacznie swym standardem od schronisk podobnej rangi na świecie /na przykład w większości schronisk zachodnio-europejskich do ceny noclegu wlicza się śniadanie/.

Pod względem wielkości przeważają schroniska dysponujące 30-100 łóżek, wyróżnia się tu jedynie schronisko w Krakowie, które posiada 346 łóżek. W sumie 35 schronisk młodzieżowych uznanych za odpowiadające warunkom turystyki zagranicznej dysponowało w 1989 r. 2.762 - oma miejscami noclegowymi na 40.648 miejsc noclegowych we wszystkich schroniskach w Polsce, co stanowi jedynie 7 % ogółu.

Każde schronisko wyszczególnione w tabeli 4 wyposażone jest w takie urządzenia obsługi jak: kanalizacja, natryski i kuchnia samoobsługowa /co zaznaczono w tabeli znakiem x/, w której istnieje możliwość przygotowania jedynie własnego posiłku. Ponadto, z wyjątkiem 5 schronisk, wszystkie dysponują świetlicą. W omawianej tabeli skrót M oznacza istnienie restauracji w danej miejscowości, niekiedy sprecyzowana jest nawet odległość do obiektu. W informatorze PTSM informacje "R wm" oznaczają istnienie restauracji w miejscu, czyli - jak można by sądzić - przy schronisku, jest nieprawdziwa i myląca, gdyż żaden obiekt nie posiada restauracji bezpośrednio w schronisku.

Większość schronisk położona jest w pobliżu lasu, nad rzeką bądź jeziorem, 3 schroniska leżą nad morzem, natomiast kilka w górach /patrz mapka/. Atrakcją schronisk górskich są tereny narciarskie. Dysponują one także wypożyczalnią sprzętu turystycznego. Prawie wszystkie schroniska /oprócz dwóch/

oferują możliwość dostępu do kąpielisk; są to bądź baseny, bądź naturalne kąpieliska - jeziora, rzeki, morze, jednak nie zawsze jest to dostęp bezpośredni, często odległość jest dość znaczna.

Dostępność komunikacyjna wyłonionych 35-u schronisk jest zróżnicowana. Najtrudniejszy dojazd publicznymi środkami lokomocji mają 2 schroniska: Lanckorona /PKP Kalwaria Zebrzydowska - 5 km, PKS - w miejscu/ oraz Łazy /PKS Szklary - 2 km/. Pozostałe znajdują się w pobliżu dworców PKP lub PKS, albo - w większych miastach - istnieje możliwość dotarcia do nich miejskimi środkami komunikacji.

Z 35-u schronisk jedynie 16 posiada w pobliżu parking, co jest istotne dla turystów zagranicznych poruszających się najczęściej własnymi samochodami.

Jak z powyższego wynika, nawet celowo dobrane polskie schroniska młodzieżowe I kategorii oferują poza nielicznymi wyjątkami usługi turystyczne niskiej jakości.

Ideą schronisk młodzieżowych są tanie noclegi o średnim standardzie. Ich oferta skierowana jest przede wszystkim do młodzieży preferującej niskie ceny noclegów, chcąc jednak zachęcić turystów zagranicznych do skorzystania z oferty polskich schronisk, należałoby nieustannie dążyć do podnoszenia standardu tych obiektów, wraz z ich wyposażeniem oraz jakością świadczonych przez nie usług.

Wydaje się, że realizacja powyższych przedsięwzięć możliwa będzie dopiero po zmianie zasad funkcjonowania schronisk młodzieżowych. Do chwili obecnej działają one jako zakłady budżetowe otrzymujące z budżetu centralnego dotacje. Jak wynika z praktyki ekonomicznej najważniejszym bodźcem uruchamia-

jącym działania proefektywnościowe podmiotów gospodarczych jest zysk, dotacje natomiast hamują wszelką inicjatywę gospodarczą.

Wykaz rekomendowanych schronisk młodzieżowych znaleźć można również na mapie opracowanej przez Wydział Geolog. w 1989 r. /pod red. M. Gralewskiego i A. Szewczyka/ a wydanej przez COIT. Analiza wykazanych tam obiektów dowodzi, iż po pierwsze - mapa nie zawiera kilku schronisk o szczególnej predyspozycji dla turystyki zagranicznej, a po drugie - rekomenduje kilkadziesiąt schronisk o bardzo niskim standardzie /II i III kategorii/ i braku niezbędnych dla turystyki zagranicznej urządzeń.

Literatura:

1. Informator PTSM - 1991 - 1992.
2. Schroniska młodzieżowe w Polsce, COIT, 1989.

Tabela 3

CHARAKTERYSTYKA SCHRONISK MŁODZIEŻOWYCH I KATEGORII W POLSCE
/na dzień 31.12.1989 r. /wg Informatora PTSM 1991-92/

Lp.	Województwo	Adres schroniska	Okres działalności x - czynne cały rok ! - przedłu- żonym sezonie	Ważniejsze dane o schronisku: objaśnienia skrótów:	
				J - jezioro K - kąpielisko Kan - kanalizacja KS - kuchnia samoobsł. L - las Ł - liczba łózek	MKS - Miejska Komunik.Sam. MPA - Miejskie Przeds. Autob. N - Natryski Nt - tereny narciarskie P - parking Pn - parking niestrzeżony PN - pole namiotowe przy schronisku R - restauracja S - świetlica T - tramwaj Tb - trolejbus Tr - przechowalnia sprzętu turyst.
1	2	3	4	5	
1.	bielskie	Bielsko Biala 43-300, ul. Komorowicka 25	x	PKP; PKS; wm; MPK nr 6; Ł 100; Kan.; N; KS; S; Rwm; K; /baseny - 1 km/	
2.	"	Istebna-Zaolzie 43-470, p-ta Istebna	.	PKS /Istebna-Tartak 4 km/ Ł 88; Kan.; N; S; R 5 km; K _rzeka Olza wm/; L; Nt; P; Tr.	
3.	"	Lanckorona 34-143 ul. Kazimierza Wlk. 1	x	PKP /Kalwaria Zebrzyd. 5 km/; PKS wm; Ł 80; Kan.; N; KS; S; Rwm; K /basen wm/; L; Trp.	
4.	"	Szczyrk 43-370, ul. Sportowa 2	x	PKS wm; Ł 60; Kan.; N; KS; S; R wm; K; /rzeka Żylica/; Nt; L; Tr; P.	
5.	"	Ustroń 43-450, Rynek 4	x	PKP; PKS wm; Ł 82; Kan.; N; KS; S; R; K /basen, rzeka Wisła/; Nt; L; Tr; P.	
6.	"	Żywiec 34-300, ul. Waryńskiego 4	x	PKP; PKS wm; Ł 76; Kan.; N; KS; S; R wm; K /rzeka Soła, jez. Żywieckie/; P.	
7.	bydgoskie	Bydgoszcz, ul. Sowińskiego 5	x	PKP; PKS 3 km; T 8; Ł 84; Kan.; N; KS; S; R wm; K /basen kryty "Astoria" 0,4 km; L 4 km.	
8.		Trzemeszno 88-340, ul. Waryńskiego 3	x	PKP i PKS wm; Ł 50; Kan.; N; KS; S; R wm; J. Popielewskie wm.	
9.	częstochowskie	Lubliniec - Kokotek 42-700	x	PKS 200 m; Ł 40; Kan.; N; KS; S; R wm; P nie strzeżony.	
10.	elbląskie	Frombork 14-530 ul. Elbląska 11	x	PKP i PKS wm; Ł 120; Kan.; N; KS; S; R wm; K /Zalew Wiślany/ 300 m;	
11.	gdańskie	Gdańsk 80-858 ul. Wałowa 21		PKP Dw. Gł. 500 m; PKS 600 m; Ł 100; Kan.; N; KS; S; R 150 m; P /nie strzeżony/; K /morze/ Stogi 6 km T-9.	
12.	"	Gdańsk-Wrzeszcz 80-214 ul. Smoluchow- skiego 11	x	PKP Dw. Gł. 1,5 km; T 12, 13; PKS 1,5 km, T- 2,14; Ł 123; Kan.; N; KS; R 1,5vkm; P /nie strzeżony/; K /morze/ Stogi 9 km;	
13.	"	Gdynia 81-216, ul. Czerwonych Kosynierów 108 c		PKP i PKS Dw. Gł 5 km Tb 22, 25, 30; Ł 100; Kan.; N; KS; S; R wm; K/morze/ Sopot 15 km	
14.	gorzowskie	Gorzów Wlk. 66-400, ul. Świerczewskie- go 8	x	PKP i PKS, Ł 70; Kan.; KS; S; R 500.	
15.	kaliskie	Kalisz 62-800, ul. Częstochowska 17	.	PKP i PKS wm; Ł 36 w sezonie dodat. 15; N; KS; S; R wm; K wm;	
16.	katowickie	Gliwice 44-100, ul. Belojanisa 60	x	PKP; MWPk ok. 2 km; A 57, 93; Ł 120; Kan.; N; KS; S; R 2,5 km; K 4,5 km; Tr; P wm;	
17.	"	Katowice 40-017, ul. Graniczna 27 a	x	z dw. PKP; PKS 1,3 km; T 7, 14, 15; Ł 33; 16 miejsc w namiotach 3-4 osob; Kan.; N; S; KS; R wm; K wm; J 1 km; L 1 km.	
18.	"	Sławków-Niwa 41-316 Sławków-Niwa 36	.	PKP 3,5 km; MPK 4 km; Ł 60; Kan.; KS; S; R 5 km; J 6 km; L wm; Tr; P.	
19.	kieleckie	Kielce 25-361, ul. Szymanowskiego 5	x	MPK, PKP, PKS wm; Ł 60; Kan.; KS; R wm; K 150; J 7 km; L 3 km; P 200 m;	
20.	konińskie	Konin-Gosławice 62-505 ul. L. Staffa	x	PKS wm; Ł 60; KS; N; R wm; K /Jez. Gosławickie w m/; Kan.	

1	2	3	4	5
21.	krakowskie	Kraków 40-060, ul. Oleandry 4	x	PKS; PKP; MPK 119; Ł 345; Kan.; N; KS; S; R 300 m; K "Cracovia", "Wisła" 300 m; L 2 km; Tr; P.
22.	"	Łazy 32-325 p-ta Jerzymanowice	x	PKS Szklary 2 km; Ł 50 /+ 22 sezon./; Kan.; N; KS; S; R 2 km Jerzmanowice; L; Tr;
23.	krośnieńskie	Biecz 38-250, ul. Parkowa 1	x	PKP i PKS wm; Ł 80; Kan.; KS; S; N; R wm; K /rzeka Ropa/ 1,5 km; P.
24.	legnickie	Przemków 67-310, ul. Głogowska 32	x	PKP i PKS wm; Ł 62; KS; S; N; R wm; L 50 m /rez. przyrody/, K wm.
25.	leszczyńskie	Osieczna 64-113, ul. Kopernika 4	x	PKS wm; Ł 60; Kan.; KS; S; R; J. /Jez. Łaniewskie/
26.	lubelskie	Kazimierz Dolny 24-120, ul. Puławska 24	x	PKS wm; Ł 65; Kan.; N; KS; S; K /rz. Wisła/; Nt; P; R 0,5 km
27.	"	Lublin 20-054, ul. Długosza 6	x	Dw. Gł. PKP Tb 150; Dw. Gł. PKS MPK 10, 35; Ł 95; Kan.; N; KS; S; R 0,5 km; P /nie strzeż./ K /basen WOSiR, Zalew Zemborzycki/.
28.	"	Puławy 24-100, ul. Włostowicka 27	x	PKS 2 km; PKP 5 km; MKS 1; Ł 90; Kan.; N; KS; S; R 1 km; K /basen kryty ul. Bema 4 km/ L 5 km; P /nie strzeżony/.
29.	łódzkie	Łódź 90-510, ul. Zamenhoffa 13	x	PKP; PKS wm; Ł 102; Kan.; N; KS; S; R; L; P.
30.	nowosądeckie	Zakopane 34-500, ul. Nowotarska 45	x	PKP; PKS wm; Ł 180; Kan.; N; KS; S; R wm; K /basen odkryty Antałówka 1 km/ Nt; Tr.
31.	piłskie	Piła 64-920, Al. LWP 45		PKP, PKS Dw. Gł., Ł 40; Kan.; KS; S; R 1 km; K /jez. Płotki MPA "Z"; jez. Piaszczyce MPA 9/; Lwm.
32.	płockie	Płock 09-402, ul. Kolegiarna 19	x	PKS 0,5 km; PKP 2 km; Ł 50; Kan.; N; KS; R 0,5 km; basen kryty 0,5 km, Stożówka dla grup zorganizowanych.
33.	poznańskie	Gniezno, 62-200, ul. Pocztowa 11	x	PKP; PKS wm; Ł 60; Kan.; N; KS; S; R wm; K /pływalnia 1,5 km/
34.	"	Kobylnica 62-006, ul. Poznańska 4	x	PKP; PKS wm; MPK wm; Ł 50; Kan.; KS; S; R wm; L wm; P /nie strzeżony/
35.	"	Poznań 61-329, Ul. Głuszyna 127	x	PKP Poznań-Starołęka 4 km; A 58; PKP Poznań Gł. T-14; PKS T 14; Ł 75; K; N; KS; S; K /rz. Głuszyna/; L wm.
36.	"	Poznań 60-325, ul. Trybunańska 17	x	PKP Poznań Gł. T6; PKS T3; Ł 45; Kan.; N; KS; R 1 km; K /basen Arena/; P; L 2 km.
37.	"	Zaniemyśl 63-020, ul. Poznańska 28	.	PKP; PKS wm; Ł 26; Kan.; N; KS; S; R wm; J wm; L wm; P /nie strzeż./
38.	przemyskie	Przemyśl 37-700, ul. Lelewela 6		PKP; PKS wm; Ł 52; Kan.; N; Tr; KS; S; R wm; K wm; /rz. San/; L wm; P.
39.	sieradzkie	Zduńska Wola 98-220, ul. Dolna 41	x	PKP; PKS wm; Ł 62; Kan.; N; KS; S; R wm; K /baseny otwarte OSiR 300 m/.
40.	wąbrzeskie	Łądek-Stójków 57-540	x	Ł 30; Kan.; N; KS; S; K /rz. Biała Łądecka/ R 3 km; Nt; Tr.
41.	"	Rybnica Leśna 58-350	x	PKS wm; Ł 60; Kan.; KS; S; Tr; Nt,
42.	"	Świdnica 58-100, ul. Folwarczna 21	x	PKP, PKS wm; Ł 66; Kan.; KS; Tr; R 100 m.
43.	"	Zagórze Śląskie 58-321, ul. Główny 17	x	PKP, PKS wm; Ł 60; Kan.; N; KS; S; R; 50 m; K 50 m; J 1 km; Nt 2 km; L; Tr; P.
44.	włocławskie	Włocławek 87-800, ul. Chmielna 24		PKP, PKS wm; Ł 30; Kan.; KS; R wm; K /jez. Czarne/ 1,5 km; L 1,5 km;
45.	zielonogórskie	Zielona Góra 65-036, ul. Wy-spiańskiego 58	x	PKP, PKS wm; Ł 33 / w sez. 200/; Kan.; N; KS; S; R wm; PN; K/Zalew Ochława/

Tabela 4

WYODRĘBNIONE SCHRONISKA MŁODZIEŻOWE I KATEGORIE MOGĄCE ŚWIADCZYĆ USŁUGI DLA TURYSTÓW
ZAGRANICZNYCH

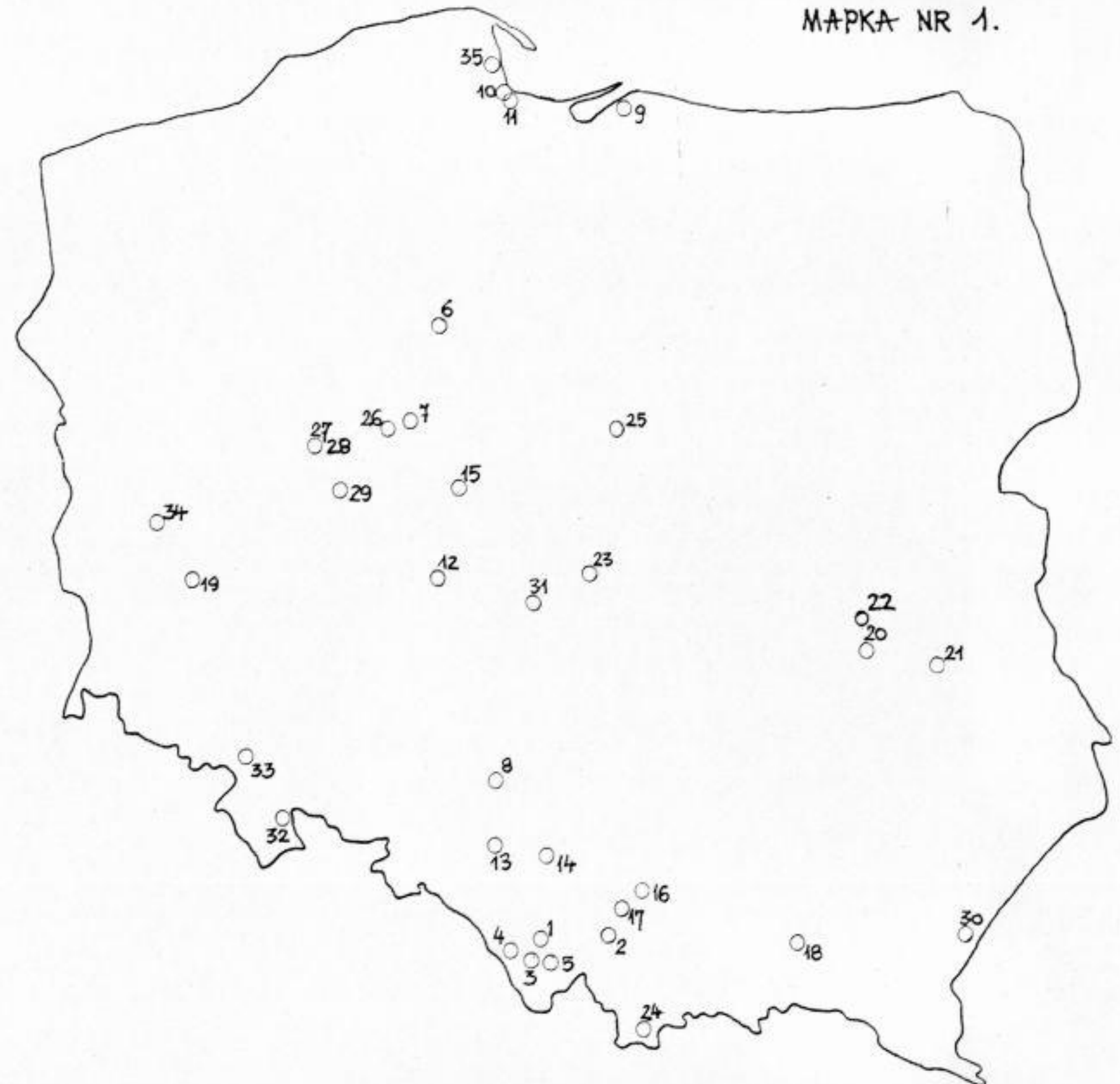
Lp.	Adres schroniska	Położenie	Wielkość / /łóżek miejsca w namiotach/	Dojazd /dostęp- ność/	Urządzenia sanitarne i obsługi /Kan.; N; KS-x/	Urządzenia rekreacyjne	Inne /re- stauracja w miejsco- wości - M poza M - od- ległość
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Bielsko Biala 43-300, ul. Komorowicka 25	x	100	PKP; PKS	x; S	K /baseny 1 km/	M
2.	Lanckorona 34-143, ul. Kazimierza Wlk 1	x las	80	PKP /Kalwa- ria Zebrz. 5 km/	x; S; P	K /basen/, Tr	M
3.	Szczyrk 43-370, ul. Sportowa 2	x las, rze- ka Żylica	60	PKS	x; S; P	K/rzeka Żyli- ca/ Nt; Tr	M
4.	Ustroń 43-450, Rynek 4	x las, rzeka Wisła	82	PKP; PKS	x; S; P	K/basen, rzeka Wisła/; Nt; Tr	M
5.	Żywiec 34-300, ul. Waryńskiego 4	x jez. Żywieckie rz. Soła	76	PKP; PKS	x; S; P	K/rz. Soła; j. Żywieckie/	M
6.	Bydgoszcz, ul. So- wińskiego 5	x las 4 km	84	PKP; PKS	x; S	K/basen kryty/	M
7.	Trzemeszno 88-340, ul. Waryńskiego 3	x jezioro	50	PKP; PKS	x; S	K/j. Popielew- skie/	M
8.	Lubliniec-Kokotek 42-700	x	40	PKS;	x; S; Pn		M
9.	Frombork 14-530, ul. Elbląska 11	x Zalew Wiśl.	120	PKP; PKS	x; S	K/Zalew Wiślany/	M
10.	Gdańsk 80-858, ul. Wałowa 21	x nad morzem	100	PKP; PKS	x; S; Pn	K /morze Stogi/	M
11.	Gdańsk-Wrzeszcz 8-214, ul. Smoluchowskiego 11	x	123	PKP; PKS	x; Pn	K /morze- Stogi/	1,5 km
12.	Kalisz 62-800, ul. Częstochowska 17	x	36	PKP; PKS	x; S	K wm	M
13.	Gliwice 44-100, ul. Belojanisa 60	x	120	PKP;	x; S	K-4,5 km; Tr; P	2,5 km
14.	Katowice 40-017, ul. Graniczna 270	x jezioro, las	33/16	PKP; PKS	x; S	Kwm; j. 1 km; L 1 km	M
15.	Konin-Gosławice 62-505, ul. L. Staffa	x jezioro	60	PKS	x;	K /j. Gosławickie/	M
16.	Kraków 40-060, ul. Oleandry 4	x las	345	PKP; PKS	x; S; P	K /baseny/; Tr	M
17.	Łazy 32-325, p-ta Jerzmanowice	x las	50+ 22 sezon	PKS Szklary 2 km	x; S	Tr	2 km
18.	Biecz 38-250, ul. Parkowa 1	x rzeka	80	PKP; PKS	x; S	K/rzeka Ropa 1,5 km/	M
19.	Przemków 67-310, ul. Głogowska 32	x las, rezer- wat przyr.	62	PKP; PKS	x;	K wm	M
20.	Kazimierz Dolny 24-120, ul. Puławska 24	x rzeka	65	PKS	x; S; P	K/rz. Wisła/, Nt	M
21.	Lublin 20-054, ul. Długosza 6	x Zalew Zem- borzycki	95	PKP; PKS	x; S; P	K/basen WOSiR i zalew/	M
22.	Puławki 24-100, ul. Włostowicka 27	x las	90	PKP; PKS	x; S; Pn	K /basen kryty/	M
23.	Łódź 90-510, ul. Zamenhoffa 13	x las	102	PKP; PKS	x; S; P	-	M
24.	Zakopane 34-500, ul. Nowotarska 45	x góry	180	PKP; PKS	x; S	K/basen/, Tr, Nt	M

1	2	3	4	5	6	7	8
25.	Płock 09-402, ul. Kolegialna 19	x	50	PKP; PKS	x;	K/basen kryty/ K /pływalnia 1,5 km/	M
26.	Gniezno 62-200, ul. Pocztowa 11	x	60	PKP; PKS	x; S	K/rz. Głuszyna/	M
27.	Poznań 61-329, ul. Głuszyna 127	x	75	PKP; PKS	x; S	K /basen "Arena"	M
28.	Poznań 60-325, ul. Trybunalska 17		45	PKP; PKS	x; P	K /jeziorko/	M
29.	Zaniemyśl 63-020, ul. Poznańska 28	x	26	PKP; PKS	x; S; Pn	K /rzeka San/ Tr	M
30.	Przemyśl 37-700, ul. Lelewela 6	x	52	PKP; PKS	x; S; P	K /baseny OSiR/	M
31.	Zduńska Wola 98-220, ul. Dolna 41	x	62	PKP; PKS	x; S	K/rzeka/ Nt, Tr	3 km
32.	Łądek -Stójków 57-540	x	30		x; S	K/jeziorko 1 km/ Nt; Tr	M
33.	Zagórze-Śląskie 58-321, ul. Główny 17		60	PKP; PKS	x; S; P	K/Zalew Ochta/	M
34.	Zielona Góra 65-036, ul. Wyspiańskiego		33	PKP; PKS	x; S	K/morze Sopot/	M
35.	Gdynia 81-216, ul. Czerwonych Kosynierów 108	x	36	PKP; PKS	x; S		
			Σ	2762			

Źródło: Informator PTSM 1991-1992

ROZMIESZCZENIE SCHRONISK MŁODZIEŻOWYCH
W POLSCE PRZYDATNYCH DLA TURYSTÓW ZAGRANICZNYCH

MAPKA NR 1.

IV. ISTNIEJĄCE I POTENCJALNE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU POLSKIEJ AGROTURYSTYKI /DLA GOŚCI ZAGRANICZNYCH/

Autor: dr Maciej Drzewiecki

1. Wyjaśnienie pojęć

Od czasów powojennych dominuje na świecie turystyka masowa oraz przystosowane do jej wymagań zagospodarowanie. Turystyka masowa charakteryzuje się uczestnictwem znacznej liczby osób w wycieczkach grupowych, przeważnie samolotowo-autokarowych, organizowanych przez biura podróży według sztywnych, godzinowych programów i tras zwiedzania. Zagospodarowanie turystyczne stanowią hotele, przeważnie o wysokim standardzie i inne towarzyszące im obiekty i urządzenia. Głównymi, krytykowanymi obecnie cechami turystyki masowej, jest oderwanie uczestników od środowiska odwiedzanego oraz duży stopień ingerencji, a niekiedy nawet dewastacji środowiska przyrodniczego.

W latach 70-tych pojawiła się w krajach zachodnich nowa koncepcja rozwoju turystyki, lansowana przez szwajcarskiego teoretyka Jost Krippendorfa. Stanowiła ona protest przeciwko dotychczasowym formom turystyki i nazywana jest z tego powodu turystyką alternatywną, czasem zaś "miękką" lub "łagodną" /soft tourism). Jej cechą jest bliski kontakt ze środowiskiem kulturowym i przyrodniczym, wycieczki odbywane w małych grupach lub indywidualnie, osobiste spotkania z miejscową ludnością, m. in. poprzez noclegi w kwaterach prywatnych. W zakresie zagospodarowania turystycznego w turystyce alternatywnej preferuje się niewielkie obiekty, nie naruszające środo-

wiska przyrodniczego, często o niższym standardzie, z zapewnieniem jednak podstawowego poziomu sanitarno-higienicznego, powszechnie obowiązującego w krajach rozwiniętych.

Jedną z form turystyki alternatywnej jest agroturystyka oraz zbliżona do niej turystyka "zielona" lub "wiejska". Jak wynika z nazwy, polega ona na przebywaniu na terenach wiejskich i wykorzystywaniu krajobrazu rolniczego, zabudowy wiejskiej i rolniczych form zagospodarowania w procesach wypoczynku, zarówno w turystyce jak i pobytach czasowych. Agroturystyka nie obejmuje więc tworzenia specjalnych form przestrzennych dla użytku uczestników tej formy ruchu: hoteli, ośrodków czasowych itp., a jedynie drobne obiekty i przystosowanie terenów do funkcji turystycznej.

Szczegółowe rozwiązania przedstawione są w tabeli pkt 4.

2. Ogólne rozpoznanie popytu

W 10-leciu 1976-1986, w związku z załamaniem ruchu turystycznego wskutek wprowadzenia stanu wojennego, liczba przyjazdów z krajów zachodnich do Polski ^{nie} wzrosła w stosunku do stanu wyjściowego i pod koniec okresu nie osiągnęła 1 miliona osób /R. Kuszewska, 1990/. Absolutną dominację w ruchu turystycznym stanowili turyści niemieccy /w ostatnich latach 32-38 %/, zaś inne kraje zachodnie reprezentowane były kilkuprocentowymi udziałami /najwięcej Austria i USA - po 3,2 %/.

Zainteresowania turystów zagranicznych różnymi formami wypoczynku w Polsce są znane tylko w przybliżeniu, a udział turystów, którzy mogą być uczestnikami agroturystyki jest niewiadomy. Jednakże porównania, analogie i wywiady mogą słu-

żyć do najbardziej ogólnego wyobrażenia o popycie na tę formę turystyki.

Pierwszym elementem analizy powinna być wielkość zjawiska w krajach zachodnich. Niestety nie dysponujemy statystyką tego rodzaju, jednak istnieją pewne dane pośrednie, pozwalające zorientować się co do charakterystyki i skali zjawiska. Preferencje dotyczące wypoczynku na wsi w krajach zachodnich w 1986 r. zgłaszało 25 % respondentów przy czym w Danii, Niemczech, Holandii, Portugalii i Wielkiej Brytanii zainteresowanie było najwyższe /29 % - 39 %/. Turystyką na wsi zajmuje się wiele organizacji oraz instytucji, popierają ją różne agendy rządowe i międzynarodowe np. Europejski Fundusz EFRD /Jansen-Verbeke 1990/.

Informacje dotyczące zainteresowań turystów europejskich zebrano na Targach Turystycznych w Berlinie Zachodnim w r. 1990. Przedmiotem najbardziej ekspansywnej reklamy i promocji niemieckiej były różnorodne formy wypoczynku, związane ze wsią i małymi miasteczkami. Dominowała oferta małych, rodzinnych zakładów noclegowych. Przykładowo: w powiecie Soltau-Fallingb. bostel, położonym w Dolnej Saksonii pomiędzy Hamburgiem, Bremą i Hanowerem, a więc w środkowej części Niemiec, o powierzchni nie przekraczającej 2000 km², czyli odpowiadającej dawnym dwóm powiatom polskim, oferowało usługi turystyczne 465 małych zakładów noclegowych. W liczbie tej było tylko kilkanaście hoteli, resztę stanowiły pensjonaty, kwatery prywatne /privatzimmer/ oraz gospodarstwa rolne, wynajmujące pokoje gościnne. Około 80 % zakładów zlokalizowanych jest na wsi, a te które znajdują się w miastach, usytuowane są na ich obrzeżach, w tradycyjnych, wiejskich budynkach /jak wskazują bardzo lic-

ne fotografie, stanowiące nieodłączną część oferty/.

Oferta wypoczynkowa dla ~~nielennie~~ niemieckich turystów uwypukla przede wszystkim elementy związane ze wsią, takie jak noclegi w gospodarstwach rolnych, możliwość wycieczek i przejażdżek rowerowych, konnych /wierzchem i pojazdami/, posiłki w karczmach o tradycyjnej architekturze niemieckiej /mur pruski/. Podkreśla się walory krajobrazowe uroczysk śródleśnych, wczasowisk /Heidekypis/ i łąk.

W Stanach Zjednoczonych wiele uwagi poświęca się turystyce rolniczej, która obejmuje nieco szerszą ofertę niż tylko związaną ze wsią, która w znaczeniu europejskim w USA nie występuje. Jako "produkty turystyczne" środowiska rolniczego oferowane przybyszą, informator wydany przez Uniwersytet w Michigan /1987/ wymienia: zdrową i świeżą żywność /owoce, warzywa, ryby/, także wstępnie przetworzoną /wina, miód, soki, sery itp./; wycieczki samochodowe, autokarowe, powozami, saniami, piesze; wakacje na farmie /nocleg ze śniadaniem/; łowiectwo i rybołówstwo.

Wielkość ruchu turystycznego obrazuje fakt, że w stanie Michigan 31 % wszystkich klientów handlu "przydrożnego" /chodzi o centra handlowe zlokalizowane poza śródmieściami/ stanowiły osoby nie pochodzące z danego rejonu i związane z turystyką rolniczą.

W badaniach francuskich stwierdza się, że już w latach 70-tych ponad 3/4 turystów "krajowych" wypoczywało na wsi. Wprawdzie chodzi tutaj również o domy letniskowe, bardzo popularne we Francji, ale można szacować, że blisko połowa lub nieco mniej z podanej wielkości dotyczyło wypoczynku na farmach lub w małych, kilkupokojowych kwaterach prywatnych

/gitex rural/, nie będących nawet pensjonatami, ani tym bardziej hotelami, lecz wiejskimi pokojami do wynajęcia.

Podobnie, jak w przypadku oferty niemieckiej, również francuskie biura podróży oraz różnego typu organizacje samorządowe, których katalogi zebrano na Giełdach Turystycznych w Berlinie, proponują różne formy turystyki wiejskiej.

Katalog wydany przez organizację turystyczną departamentu Morbihan w południowej Bretanii oferuje ponad 200 budynków "w tradycyjnym stylu, których autentyczny wiejski charakter jest zachowany" /co potwierdzają fotografie wszystkich obiektów/, o powierzchni kilkudziesięciu metrów kwadratowych, z kilkoma pokojami do wynajęcia. Wyposażenie tych budynków, podobnie jak pensjonatów z opisanej poprzednio oferty niemieckiej, spełnia wymogi podstawowego standardu, obowiązującego w Europie: elektryczność, woda bieżąca ciepła i zimna, toalety, łazienki, ogrzewanie. Ważnym elementem oferty jest usytuowanie krajobrazowe domu i charakter otoczenia /m. in. istnienie ogrodu wypoczynkowego/ oraz niezbyt znaczne odległości od: morza, plaży, basenu kąpielowego, wód do wędkowania, pól golfowych, kortów, terenów jeździeckich i żeglarskich. Generalnie wszystkie te urządzenia i tereny są dostępne w odległości kilku-kilkunastu kilometrów od oferowanych obiektów noclegowych.

Rozważania dotyczące popytu na agroturystykę można podsumować stwierdzeniem, że wobec zainteresowania tą formą wypoczynku na Zachodzie, można liczyć na to, że kilkanaście lub kilkadziesiąt gmin w latach 90-tych z całą pewnością mogłoby uzyskać wystarczającą liczbę klientów zagranicznych, zapewniających solidne dochody tym gminom.

3. Wyznaczenie gmin dla rozwoju agroturystyki

Gminy, które nadają się do rozwoju agroturystyki odpowiadać powinny wielu kryteriom przyrodniczym, ekonomicznym i społecznym, które przeważnie tworzą zwarty zespół cech, wzajemnie powiązanych układem przyczynowo-skutkowym oraz uzupełniających się wzajemnie.

Najważniejszym zespołem kryteriów gmin "agroturystycznych" jest niski poziom urbanizacji i uprzemysłowienia, dzięki któremu brak jest w tych gminach zanieczyszczeń, degradacji i zniszczeń środowiska przyrodniczego oraz nadmiernego hałasu i różnych uciążliwych form ruchu /drogowego i kolejowego/.

Jednakże niski poziom urbanizacji nie może z drugiej strony oznaczać wysokiego poziomu intensyfikacji rolnictwa, który stwarza niekorzystne dla turystyki zjawiska. Należy do nich maksymalne wykorzystanie powierzchni na uprawy rolne ze szkodą dla płątów leśnych, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, łąk, terenów podmokłych i nieużytków. Wszystkie te rodzaje użytkowania urozmaicają krajobraz i umożliwiają krótki wypoczynek w czasie wędrówek i spacerów, dlatego mają wielkie znaczenie dla turystyki agrarnej.

Intensyfikacja rolnictwa natomiast może mieć dwie przeciwstawne formy: podmiejska gospodarka warzywno-owocowo-kwiatowa oraz wielkoobszarowa gospodarka rolna. Obie mają bardzo niekorzystne cechy dla agroturystyki, gdyż powodują znaczne przekształcenia krajobrazu przyrodniczego w kierunku zwiększenia udziału elementów antropogenicznych.

Gospodarka podmiejska, w związku z jej dużą pracochłonnością, koniecznością częstych prac polowych i pielęgnacyjnych,

potrzebą dozoru upraw sadowniczych i warzywnych wywołuje tendencje do lokalizowania ośrodków gospodarstw wśród areału upraw. W rezultacie występuje rozproszenie osadnictwa i budowa dużych /w stosunku do tradycyjnej wsi/ zespołów obiektów mieszkalnych i magazynowo-przetwórczych oraz łączących te ośrodki z polami uprawnymi gęstych sieci drogowych oraz energetycznych, co razem wzięte powoduje przewagę elementów antropogenicznych. Ponadto, wysoka cena ziemi skłania do maksymalnego wykorzystania wszystkich jej fragmentów na cele efektywne gospodarczo i likwidowania enklaw zadrzewień, łąk i nieużytków lub innych słabo wykorzystywanych terenów. Także same uprawy warzywnicze i owocowe z uwagi na sztywne linie zasadzeń nie sprawiają korzystnego wrażenia estetycznego. Na koniec, częste ogrodzenia dużych fragmentów upraw i sadów są przykrym, negatywnym elementem krajobrazu.

Gospodarka wielkoobszarowa, zmechanizowana, zwykle PGR-owska, używa w zabiegach agrotechnicznych ciężki sprzęt o dużej szerokości roboczej. Sprzęt ten, po latach stosowania powoduje stopniowe wyrównywanie drobnych deniwelacji terenu i związanych z nimi enklaw roślinności drzewiastej i krzewiastej. W efekcie powstają wielkie, monotonne pola o jednakowej roślinności, pozbawione drzew i krzewów, z rzadką siecią drogową, praktycznie niedostępne dla turystów.

Dla rozwoju agroturystyki najkorzystniejsze są obszary z rolnictwem indywidualnym, z licznymi płacami i enklawami lasów i trwałych użytków zielonych, osadnictwem skupionym i ograniczonym stopniem rozwoju sieci infrastrukturalnych, tak aby natężenie ruchu było niewielkie, a udział elementów

pochodzenia przyrodniczego w krajobrazie był dominujący. Struktura agrarna może być urozmaicona, jednak najbardziej wskazana jest przewaga gospodarstw średniej wielkości /rzędu kilkunastu hektarów/.

Znaczny udział łąk, przewyższający średnią krajową /tzn. rzędu 30 % powierzchni użytków rolnych/ jest korzystny z uwagi na zróżnicowanie roślinności i jej długotrwałość /w odróżnieniu od zbóż/ oraz atrakcyjność estetyczną, a ponadto znaczenie fitosanitarne. Powietrze nad łąkami jest bardziej wilgotne i znacznie czystsze, a ponadto ma cechy antyseptyczne.

Osadnictwo - obok niskiego poziomu urbanizacji - jest najważniejszym elementem umożliwiającym rozwój agroturystyki. Sieć osadnicza nie powinna być zbyt gęsta, aby zachować w krajobrazie dominację elementów przyrodniczych, wykluczone też jest zbytne rozproszenie osadnictwa. Duże wsie posiadają zwykle obiekty produkcyjne i usług rolniczych związanych z naprawą i dystrybucją sprzętu, co wiąże się z uciążliwością akustyczną i zanieczyszczeniami powietrza. Biorąc to wszystko pod uwagę najbardziej wskazane są wsie skupione średniej wielkości, dysponujące podstawowymi usługami o podwyższonym standardzie: restauracje, pensjonaty, handel, małe hoteliki.

Wreszcie na koniec trzeba wskazać na oczywisty i niezbędny warunek rozwoju agroturystyki uprawianej przez gości zagranicznych, jakim jest zapewnienie minimalnego europejskiego standardu w budynkach wynajmowanych na cele noclegowe:

- woda bieżąca ciepła i zimna
- toalety /z wodą bieżącą = WC/
- łazienki /wanna lub prysznic/

W budynkach musi być zapewniona bezwzględna czystość, której dopinowanie /sprzątanie na koszt właściciela/ należy do podstawowych obowiązków kwaterodawcy.

W Polsce poszczególne gospodarstwa rolne i pozarolnicze, lub wyjątkowo niektóre wsie, mogą odpowiadać wszystkim kryteriom, lecz nie istnieją gminy, a tym bardziej większe rejony, które na większości swego obszaru spełniałyby te kryteria. Jako przykład można podać fakt, że o ile wsie Pomorza Zachodniego i Opolszczyzny posiadają relatywnie najwyższy standard techniczny /a i to średnio zaledwie 1/3 mieszkań wiejskich dysponuje ustępem i łazienką/, to jednocześnie są one zlokalizowane w najstarszych zasobach mieszkaniowych, w rejonach o dominacji gospodarki wielkoobszarowej, podczas gdy nowsze zasoby koncentrują się we wschodniej połowie kraju, ale udział mieszkań z ustępem i łazienką jest tam dwukrotnie niższy. Każdy z tych rejonów ma więc zarówno cechy korzystne, jak i niekorzystne.

Biorąc pod uwagę wszystkie kryteria, a więc:

- niski poziom urbanizacji i uprzemysłowienia,
- przewagę gospodarki indywidualnej, średnioobszarowej,
- relatywnie wyższy standard techniczny mieszkań,

Ża obszary nadające się do poszukiwania na ich terenie wsi i gmin najkorzystniejszych dla rozwoju agroturystyki zagranicznej uznano:

- I - rejon kurpiowsko-suwalski,
- II - rejon wschodni,
- III - rejon podkarpacki,
- IV - rejon pomorsko-lubuski,
- V - rejon Polski centralnej.

W obrębie tych rejonów wyznaczono 111 gmin, które w największym stopniu spełniają kryteria przydatności do intensyfikacji turystyki zagranicznej. Do grupy tej zaliczono gminy, które jednocześnie znalazły się w wyższych kategoriach klasyfikacyjnych "wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej" /WPR/ ^x oraz w analogicznych wyższych kategoriach "potencjału recepcyjnego" ^{xx}.

Gminy te przedstawiono w tabeli nr 5 oraz na mapie Polski /mapa nr 2/.

-
- x Kryteria analizowane były w opracowaniu:
M. Drzewiecki, Determinanty i kierunki użytkowania wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej, CPBP 08.06-III.1.1.
Instytut Turystyki, Bydgoszcz 1990.
- xx Potencjał recepcyjny jest to iloraz rangi obszarów korzystnych dla rozwoju wypoczynku pobytowego oraz ich powierzchnii /Z. Werner: Zasoby walorów wypoczynkowych środowiska przyrodniczego i ograniczenia w ich wykorzystaniu, Instytut Turystyki we Wrocławiu, 1990, CPBP 08.06.III - 2.1./.

Tabela nr 5

ZESTAWIENIE GMIN WYTYPOWANYCH DO ROZWOJU AGROTURYSTYKI

Lp.	Nazwa gminy	Wojewódz- two	Kategoria wg klasyfi- kacji WPR ¹	Kategoria wg Poten- cjału re- cepcyjne- go ²
1	2	3	4	5
1.	Orzysz	suwalskie	II	B
2.	Pisz	"	II	C
3.	Mikołajki	"	III	B
4.	Świątajno	"	III	C
5.	Płaska	"	IV	B
6.	Pozezdrze	"	IV	B
7.	Ełk	"	IV	B
8.	Miłki	"	IV	B
9.	Giżycko	"	IV	B
10.	Nowinka	"	IV	B
11.	Ryn	"	IV	B
12.	Stare Juchy	"	IV	B
13.	Puńsk	"	IV	C
14.	Szypliszki	"	IV	C
15.	Suwałki	"	IV	C
16.	Wiżajny	"	IV	B
17.	Sejny	"	IV	B
18.	Krasnopol	"	V	C
19.	Dubieninki	"	IV	C
20.	Gołdap	"	V	C
21.	Olecko	"	V	C
22.	Ruciane Nida	"	V	B
23.	Białowieża	białostockie	II	A
24.	Zbiczno	toruńskie	IV	A
25.	Kurzętnik	"	V	C
26.	Brzozie	"	V	C
27.	Grażawy	"	V	C
28.	Brodnica	"	V	C
29.	Pułtusk	ciechanowskie	V	C
30.	Szczekociny	częstochowskie	V	C
31.	Dukla	krośnieńskie	III	C
32.	Ustrzyki Dolne	"	III	C

1	2	3	4	5
33.	Baligród	krośnieńskie	IV	A
34.	Dębowiec	"	IV	C
35.	Czarna Górna	"	IV	A
36.	Rymanów	"	IV	C
37.	Nowy Żmigród	"	V	C
38.	Komańcza	"	V	A
39.	Jabłonka	nowosądeckie	II	C
40.	Krynica	"	III	A
41.	Bukowina	"	III	A
42.	Łapsze	"	III	A
43.	Ochoznica Pln.	"	III	A
44.	Nowy Targ	"	III	A
45.	Biały Dunajec	"	IV	A
46.	Czarny Dunajec	"	IV	A
47.	Czorsztyn	"	IV	A
48.	Niedźwiedź	"	IV	A
49.	Jordanów	"	IV	C
50.	Rabka	"	V	A
51.	Mszana Dln.	"	V	A
52.	Łącko	"	V	C
53.	Tymbark	"	V	C
54.	Dobra	"	V	C
55.	Rabka	"	V	C
56.	Muszyń	"	V	A
57.	Chojnice	bydgoskie	II	C
58.	Koronowo	"	II	B
59.	Gąsawa	"	III	C
60.	Tuchola	"	III	C
61.	Gostycyn	"	V	C
62.	Lubiewo	"	V	C
63.	Brusy	"	V	C
64.	Jeziora Wlk.	"	V	C
65.	Witkowo	konińskie	IV	C
66.	Orchowo	"	V	C
67.	Brzeziny	kaliskie	V	C
68.	Bieliny	kieleckie	IV	C
69.	Raków	"	IV	C

1	2	3	4	5
70.	Szydłów	kieleckie	V	C
71.	Nowy Korczyn	"	V	C
72.	Łagów	"	V	C
73.	Osieczna	leszczyńskie	IV	C
74.	Przemęt	"	IV	C
75.	Wschowa	"	V	C
76.	Włoszakowice	"	V	C
77.	Śmigiel	"	V	C
78.	Krzyż	pilskie	II	C
79.	Chodzież	"	IV	C
80.	Lubosz	"	V	C
81.	Brańszczyk	ostrołęckie	IV	C
82.	Poświętne	piotrkowskie	IV	C
83.	Mniszków	"	IV	C
84.	Aleksandrów	"	IV	C
85.	Przedbórz	"	IV	C
86.	Kleszczów	"	IV	C
87.	Kluczewsko	"	V	C
88.	Ręczno	"	V	C
89.	Turobin	zamojskie	IV	C
90.	Susiec	"	IV	C
91.	Józefów	"	IV	C
92.	Krasnobród	"	IV	C
93.	Sułów	"	V	C
94.	Radecznica	"	V	C
95.	Goraj	"	V	C
96.	Konarzyny	słupskie	IV	C
97.	Parchowo	"	IV	C
98.	Przechlewo	"	IV	C
99.	Studzienice	"	V	C
100.	Czarna Dąbrówka	"	V	C
101.	Zakliczyn	tarnowskie	V	C
102.	Annopol	tarnobrzeskie	V	C
103.	Magnuszew	radomskie	V	C
104.	Sadowne	siedleckie	III	C
105.	Wilga	"	IV	C

c.d. tabela nr 5

1	2	3	4	5
106.	Łochów	siedleckie	V	C
107.	Osjaków	sieradzkie	V	C
108.	Pęczniew	"	V	C
109.	Sieradz	"	IV	C
110.	Warta	"	V	C
111.	Wierzchlas	"	V	C

- 1/ WPR = wiejska przestrzeń rekreacyjna
klasyfikacja gmin wg opracowania podanego w przypisie x/
- 2/ potencjał recepcyjny wg opracowania podanego
w przypisie xx/

4. Formy usług w agroturystyce

4.1. Wynajmowanie kwater prywatnych

Kwatery prywatne stanowią główną i często jedyną formę usług noclegowych. Powinny one spełniać następujące warunki:

- lokalizacja w cichej, spokojnej i pozbawionej innych uciążliwych cech części wsi lub poza wsią /w odosobnionych gospodarstwach, leśniczówkach itp./,
- możliwość wypoczynku na terenie gospodarstwa /ogródek przydomowy z trawnikiem umożliwiającym leżakowanie, zabawy dzieci, proste gry rekreacyjne np. badmington/,
- wysoki standard higieniczno-sanitarny, w tym łazienka z ciepłą wodą bieżącą,
- architektura nawiązująca do tradycyjnego budownictwa wiejskiego.

Pożądane, choć niekonieczne cechy to:

- atrakcyjny widok z okien /na otwarty krajobraz, las, park, jezioro, rzekę itd./,
- balkon lub taras od strony południowo-zachodniej,
- bezpośrednie wyjście z pokoju do ogrodu.

Kwatery prywatne mogą być wynajmowane w gospodarstwach rolnych oraz w gospodarstwach nie prowadzących produkcji rolnej, jednakże zachowujących charakter zagrody wiejskiej. Dla turystów nie są atrakcyjne budynki willowe, typu miejskiego, nawet o wysokim standardzie. Trzeba pamiętać, że znaczna część mieszkańców miast w Europie Zachodniej posiada domy jednorodzinne, często stylizowane "na ludowo"

i poszukuje na wakacje domów autentycznie wiejskich.

4.2. Wyżywienie

Nocleg w kwaterze prywatnej łączy się z zapewnieniem wyżywienia. Nie ma potrzeby organizowania w każdym domu pełnego wyżywienia, zwłaszcza niedopuszczalne są sztywne godziny posiłków, zaś pożądane jest stworzenie szerokiej gamy możliwości: typowe gospody wiejskie z kartą dań, wyżywienie na miejscu /w domu gospodarza/, kuchnie ogrodowe z odpowiednimi urządzeniami /grill/, kuchnie domowe dostępne dla gości, organizowanie specjalnych imprez z pieczeniem na ognisku itp.

Niezbędnym warunkiem jest możliwość zjedzenia na miejscu prostego śniadania domowego, przy czym wystarczy podanie produktów "niekonfekcjonowanych" /wędliny, sery itd. niekrojone/, co jest obyczajem zachodnim praktykowanym w wiejskich gospodach, do którego turyści zagraniczni są przyzwyczajeni.

Bardzo wskazane jest podawanie tradycyjnych domowych potraw oraz wykorzystywanie własnej produkcji rolnej i ogrodowej do posiłków /"zdrowa żywność" - bez środków chemicznych/ co jest znacznie łatwiejsze w małych gospodarstwach. Produkcja "zdrowej żywności" na większą skalę, metodami biodynamicznymi jest dość wyspecjalizowanym dziedziną rolnictwa, wymagającym dużej wiedzy z zakresu biologii roślin, wpływów środowiska zewnętrznego, ekosystemów i ich wzajemnego oddziaływania /m. in. zastępowanie chemicznych środków ochrony roślin metodami ekologicznymi/. Dlatego konieczne jest intensywne doszkalanie rolników i sadowników w tej dziedzinie, a w pierwszym rzędzie uświadomienie im złożoności problemu i potrzeby kształcenia. W tej dziedzinie powinna oddziaływać gminna

służba rolna.

4.3. Usługi dodatkowe

W ramach gospodarstwa wiejskiego pożądane jest organizowanie takich usług dodatkowych dla swoich gości, które uatrakcyjnią pobyt i przysparzają dochodów gospodarstwu. Należy do nich między innymi umożliwienie udziału w pracach rolnych i obsłudze zwierząt gospodarskich.

W przypadku posiadania zmechanizowanego sprzętu wskazane jest urządzenie, specjalnie dla gości, tradycyjnych sposobów zbioru plonów /np. zwożenie siana wozem konnym/, oporządzania inwentarza /dojenie, pojenie itd./ i "produkcji" żywności /kiszzenie kapusty i ogórków, wyrób masła i twarogu itp./, a także innych zajęć gospodarskich /np. koszenie kosa, czyszczenie koni itp./. Prace gospodarskie mogą być wykonywane odpłatnie lub jako element programu pobytu - bezpłatnie.

Szczególną formą udziału w życiu gospodarstwa rolnego, a ogólniej - w tradycyjnych zajęciach typu wiejskiego jest organizowanie specjalnych imprez: polowanie z pieczeniem dziczyzny, połów ryb sieciami /w wodach śródlądowych i w morzu/ z wędzeniem złowionych ryb, całodzienne sianokosy z obiadem w polu itp. Inwencją gospodarzy może być tu wręcz nieograniczona a wskazane przykłady ilustrują jedynie kierunek poszukiwań uatrakcyjnienia pobytu.

Dużą grupę usług dodatkowych stanowią wypożyczalnie sprzętu /kajaków, żaglówek, łodzi wędkarskich, łodzi turystycznych różnego rodzaju, rowerów/ nietrudne do zorganizowania. W przypadku spływów kajakowych rzekami, niezależnie od szybkości prądu, koniecznie należy zorganizować powrotny

przewóz sprzętu i turystów samochodami lub wozami konnymi do miejsca pobytu, inaczej nikt nie zdecyduje się na powrót pod prąd rzeki. Odwrotnie, spływ bez konieczności wiosłowania, może być atrakcyjną rozrywką dla wszystkich grup wiekowych i sprawnościowych.

Większego wysiłku organizacyjnego i finansowego wymaga urządzenie ośrodka turystyki konnej, obejmujące budowę stajni i wozowni oraz zakup koni i pojazdów. Turystyka konna obejmuje spacery wierzchem po najbliższej okolicy oraz wycieczki bryczkami i powozami. Dla zapewnienia opłacalności w okresie sezonowym, ośrodek turystyki konnej może prowadzić kontrolę i sprzedaż koni, co nie oznacza jednak konieczności założenia profesjonalnej stadniny.

Podobny charakter ma zorganizowanie ośrodka rybołówstwa, zwłaszcza morskiego, gdyż wymaga zakupu kutrów, sieci itd. Jednakże sprzedaż złowionych ryb rekompensuje włożone koszty. Znacznie prostsze jest wypożyczanie łodzi i sprzętu wędkarskiego w miejscowościach przyjeziornych.

Lista usług, które gospodarze i mieszkańcy wsi mogą oferować turystom obejmować może wiele różnorodnych pozycji, związanych z pobytem na wsi, m. in.:

- przewodnictwo /górskie wymaga posiadania specjalnych uprawnień/ oraz prowadzenie wycieczek na grzyby, jagody, zbiór ziół, fotografowanie, podpatrywanie zjawisk przyrody itd.

- przewoźnictwo /np. łodziami po terenach rozlewisk Biebrzy, Narwi, środkowej Wisły, Bugu, dolnej Noteci itd./ połączone z "fotosafari", obserwacją ptaków i innych zwierząt,

- organizacja kuligów w zimie, a wypraw furmankami w lecie,

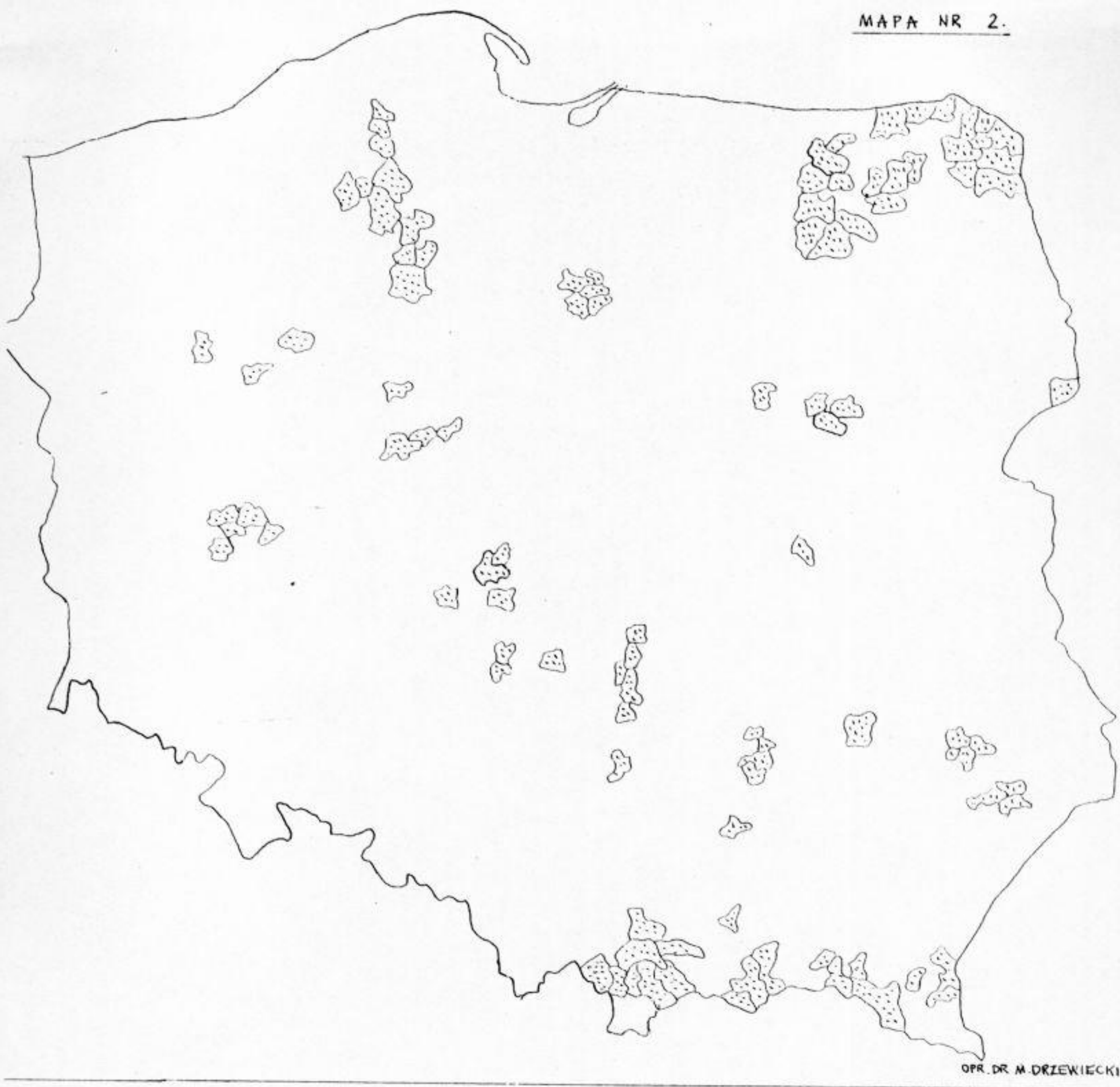
- prowadzenie mini - campingów przydomowych /warunkiem jest przystosowanie terenu z atrakcyjną zielenią i pełnym zestawem urządzeń sanitarnych/.

LITERATURA:

1. Direct Marketing of Agricultural Products to Tourists, Tourism information series, Michigan State University, Sept. 1986.
2. Jansen-Verbeke M. /1990/: Znaczenie turystyki na terenach wiejskich w Europie. Problemy Turystyki, rok XIII, nr 1/2.
3. Marcysiak K. /1990/: Turystyka na wieś. Refleksje z sesji "Możliwości i ograniczenia rozwoju osadnictwa wiejskiego". Problemy Turystyki, rok XIII, nr 1/2.
4. Kuszewska R./1990/: Turystyka przyjazdowa do Polski w latach 1976-1986, Rocznik Centralnego Problemu Badań Podstawowych 08.06, Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, Wyniki prac z roku 1988, Instytut Turystyki, Warszawa.

GMINY SZCZEGÓLNIIE PREDESTYNOWANE DO ROZWOJU AGROTURYSTYKI Z UDZIAŁEM TURYSTÓW ZAGRANICZNYCH

MAPA NR 2.

V. PRZEGLĄD WYBRANYCH STUDIÓW O CHARAKTERZE WDROŻENIOWYM
PRZYGOTOWYWANYCH DLA POLSKI NA ZLECENIE OBCYCH INWETORÓW
I OCENA MOŻLIWOŚCI ICH WYKORZYSTANIA W I.T.

Autor: doc dr Romana Przybyszewska Gudelis,

Tłumaczenia: mgr Katarzyna Marcysiak

dr R. Przybyszewska Gudelis

mgr Irena Iwicka

1. Zakres oceny

W pracach przygotowawczych do zagranicznych inwestycji turystycznych w Polsce dużą rolę odgrywają opracowania studiów wstępnych uzasadniających potrzebę i opłacalność inwestycji. Studia takie /typu "feasibility Study"/ wykonywane są prawie wyłącznie przez ekspertów zachodnich.

Także inne opracowania eksperckie, które służą przekazaniu nam, jak rozwijać turystykę, np. typu "action programme" realizują obcy autorzy. Wydaje się, że w znacznej części zagadnień - polscy specjaliści od turystyki reprezentują równie wysoki poziom, a teoretycznie /np. w dziedzinie planowania i zagospodarowania turystycznego/, Polska posiada znaczny dorobek - wyższy niż w wielu krajach zachodnich. Dowodzą tego choćby wykonane w przeszłości 3 plany krajowe zagospodarowania przestrzennego, wiele planów regionalnych i szeregi teoretycznych studiów przyrodniczych, socjologicznych, ekonomicznych. Niestety, polski dorobek kończy się w fazie teorii i planowania, gdyż większość prac ukierunkowywała zaledwie rozwój, a koncepcje nie były nigdy w pełni urzeczywistniane.

W nowym polskim systemie ekonomicznym - specjaliści od zagadnień turystycznych, w tym pracownicy Instytutu Turystyki, woleliby sami wykonywać ekspertyzy dla lokalizacji obiektów turystycznych w Polsce, bądź dla określania możliwości rozwojowych turystyki w jakimś mieście czy regionie.

Dlatego też niniejszy temat poszerzono o analizę wielu ekspertyz zachodnich dot. całego kraju /studia p. Inskeep'a, p. Mac Nulti'ego/, dot. systemu informacji - "telechaty" p. Albrechtssena i budowy poszczególnych obiektów, np. hotelu przy lotnisku Okęcie.

Poniżej zamieszcza się szczegółowo potraktowane 3 różnego typu opracowania:

V.2. - "Turystyka w Krakowie - Program Działania" wykonany przez Cambridge Economic Consultants jako Studium możliwości i potrzeby rozwoju turystyki w Krakowie /w jęz. angielskim/.

Przedstawia się poniżej obszerny skrót tego opracowania, które w oryginale liczy 57 stron tekstu i 3 załączniki.

V.3. "Analiza możliwości budowy hotelu w Jeleniej Górze" - opracowanie wykonane w jęz. niemieckim przez ekspertów z Vienna Consulting.

Podaje się pełny tekst tłumaczenia części, którą udało się uzyskać, przy czym skraca się do początkowych wyrazów podrozdziały charakteryzujący podstawowe polskie cechy: go-dło, flagę, historię hymnu państwowego itd. To "feasibility study" pragnie podbudować teoretycznie i rachunkowo potrzebę budowy hotelu w Jeleniej Górze.

V. 4. "Podaż turystyczna w Europie Centralnej i Europie

Wschodniej. Problemy i perspektywy współpracy" - jest specyfikacją kontraktu dla wszystkich krajów Środkowej i Wschodniej Europy i zawiera treść /w nazwach punktów/ oraz harmonogram takiego opracowania. Jest to dla nas bardzo interesująca informacja na temat zakresu przedmiotowego charakteryzującego turystykę kraju w oczach specjalisty zachodnio europejskiego, zwłaszcza, że można ten zakres odnieść także do mniejszych jednostek kraju, takich jak region, kilka województw itd.

Podrozdział V.5. stanowi krótką część oceniającą i wnioskującą, które odnoszą się do możliwości wykonywania w Instytucie Turystyki podobnych prac.

V.2. "TURYSTYKA W KRAKOWIE - PROGRAM DZIAŁANIA"

"TOURISM W CRACOW - An Action Programme"

Wybrane przez Cambridge Economic Consultants /PA - CEC/ na zlecenie UK Know How Fund for Poland /Skrót/.

/Tłumaczenie: mgr K. Marcysiak, dr R. Przybyszewska Gudelis/

oprac. w lutym 1990 /2 osoby pracowały w ciągu 2 mies./

1/ Opracowanie składa się z: 4 strony wstępu w jęz. polskim + 57 stron tekstu + 3 załączniki /wykazy, ankiety/.

2/ Główne zadanie: "Jak Kraków może się przygotować do obecnych /1990/ i przyszłych sezonów turystycznych + opracowanie programowe działania.

3/ Spis treści:

Streszczenie w języku polskim i w jęz. angielskim.

Rozdział 1. Podstawy i cele studium

Rozdział 2. Ogólna charakterystyka turystyki w Polsce

- 2.1. Trendy w turystyce
- 2.2. Istniejące organizacje turystyczne
- 2.3. Struktura polityczna i ekonomiczna

Rozdział 3. Turystyka w Krakowie

- 3.1. Kraków /krótka charakterystyka miasta/
- 3.2. Baza noclegowa
- 3.3. Atrakcje turystyczne
- 3.4. Usługi towarzyszące
- 3.5. Informacja turystyczna
- 3.6. Dostępność
- 3.7. Regionalne organizacje i struktury turystyczne

Rozdział 4. Zalecenia i program działania

- 4.1. Wstęp
- 4.2. Potrzeba Forum Turystycznego
- 4.3. Próby tworzenia marketingu
- 4.4. Poprawa bazy noclegowej
- 4.5. Poprawa stanu atrakcji turystycznych
- 4.6. Usługi towarzyszące
- 4.7. Informacja turystyczna
- 4.8. Kształcenie kadry turystycznej
- 4.9. Ochrona i rozwój
- 4.10. Źródło finansowania

Załącznik 1: Organizacja i indywidualne kontakty
w Krakowie i Warszawie

Załącznik 2 : Ankieta dla hoteli

Załącznik 3: Ocena atrakcji turystycznych: lista z py-
taniami pomocniczymi i skalą ocen.

4/ Treść

TOURISM IN CRACOV: EXECUTIVE SUMMARY

Wstęp

Turystyka w Polsce i Krakowie

Program działania:

- Działania w zakresie marketingu
- Turystyczna baza mieszkaniowa
- Atrakcje
- Usługi pomocnicze
- Usługi informacyjne
- Turystyczne doskonalenie zawodowe
- Inne zalecenia

Rozdział 1. Podstawy i cele studium /objętość - 3 strony/

1.1. Cel - pomoc organizacjom i osobom indywidualnym włączonym do turystyki w mieście w przygotowaniu się do oczekiwanego wzrostu liczby odwiedzających w najbliższych sezonach. Studium skupia się więc raczej na inicjatywach krótkoterminowych niż zmianach strukturalnych.

1.2. Raport ma być szeroko rozpropagowany wśród organizacji i przedsiębiorstw związanych z turystyką w Krakowie. Dodatkowe kopie - dostępne w Krak. Towarzystwie Przemysłowym.

1.3. Propozycje grupy studentów - członków KTP, nowe sposoby rezerwacji noclegów i usług przewodnickich. Jak te idee zmienić w biznes - jest celem studium.

1.4. 3 tygodniowy pobyt w Krakowie - kontakty z wszystkimi kluczowymi organizacjami turystycznymi, prace kameralne dot. organizacji, informacji publikowanej, danych statystycznych,

analiza atrakcji z fotografiami.

1.5. Dodatkowo - wyciągi /briefing notes/ dla angielskich tour operators oraz dla hotel - operators - zainteresowanych inwestowaniem w Krakowie. Podstawa warsztatów w New Hall, Cambridge w poł. miesiąca.

1.6. W studium nacisk na identyfikację: gdzie i jak produkt turystyczny wymaga wzmocnienia i sposób w jaki można to osiągnąć w krótkim czasie. Wymagało to uwzględnienia przez zespół autorski szerszych ram politycznych i gospodarczych /prywatna gospodarka, system podatkowy/. Niektóre przepisy wymagają ostrożności wobec długich terminów wydawania decyzji.

1.7. Sposoby osiągnięcia celów "action programme" najniższymi kosztami, m. in. przez koordynację wydatków. Nie opracowano szczegółowych propozycji kosztów /fluktuacja, niejasności budżetów, organizacji i zasobów nowego sektora prywatnego/.

1.8. Podkreślenie uświadomienia sobie przez firmy zaangażowane w turystykę - konieczności polepszenia produktu i marketingu, potrzeb zachodnich turystów. Obecnie - wprowadzanie obcych inwestycji, stabilizacji rynku przez zachodnich tour operators.

Raport rozważa 2 wymiary turystyki w Krakowie:

- identyfikacja akcji i inicjatyw możliwych do zastosowania i przynoszących szybkie efekty w krótkim czasie,
- wykazanie generalnego profilu polskiej turystyki korzystnej dla turystycznych firm i inwestorów w Krakowie.

Rozdział 2. Ogólna problematyka turystyki w Polsce

/objętość 9 stron/

2.1. Trendy w turystyce

/8 podpunktów; praktycznie każdy akapit jest osobnym podpunktem/.

- w '87 Europa Środkowa i Wschodnia przyjęły ok. 11 % światowego ruchu turystycznego, Europa Zachodnia 23 %, udział w ogólnych wydatkach: b turyści w Europie Zachodniej 24 %, we Wschodniej 1,4 %;
- zróżnicowanie cen turystycznych dóbr i usług dla turystów krajowych, ze wschodu i z zachodu;
- w 1989 - w Polsce niecałe 9 mln turystów, z tego 80 % - Kraje socjalistyczne; 20 % zachodnie, w tym: 30-35 % - tzw. turyści etniczni.
Z tego wynika, że do Polski na wakacje lub w interesach przyjeżdża tylko 1,2 mln gości ale notuje się wzrost /od '86 wzrost o 20-25% rocznie/;
- w hotelach /19 obiektów w Krakowie i 7 w pobliżu/:
 - 43 % - goście krajowi
 - 25 % - " ze Wschodu Europy
 - 32 % - " z Zachodniej Europy/te hotele to tylko 30 % ogólnej liczby miejsc noclegowych/;
- zakłada się wzrost liczby przyjazdów gości z Europy Zachodniej, stosownie do zmian politycznych; gospodarczych;
- czynniki, które ograniczają ożywienie ruchu turystycznego i sposoby ich przezwyciężenia, będące przedmiotem tych badań:

- niski poziom źródeł dot. ruchu i brak rozeznania u zachodnich organizatorów ruchu turystycznego,
- brak odpowiedniej bazy hotelowej,
- ograniczony zasięg i jakość usług towarzyszących: informacji, rezerwacji, pojemności kawiarni, biur i restauracji;
- słaba jakość prezentacji i brak usług towarzyszących przy głównych atrakcjach miasta.

2.2. Istniejące organizacje turystyczne /8 podpunktów/

Autorzy stwierdzają, że w Polsce działa wiele organizacji turystycznych, głównie państwowych i regionalnych, ale jest tendencja do zakładania agencji i biur prywatnych. Problem stanowi wąska specjalizacja organizacji i brak koordynacji. Jako wiodące wymieniono "Orbis" i "Sport-Tourist", a w Krakowie - "Wawel Tourist". Podkreślono, że badanie w tej dziedzinie prowadzi Instytut Turystyki i AWF.

2.3. Struktura polityczna i ekonomiczna

Autorzy piszą o zmniejszającej się i przejściowo niepewnej sytuacji politycznej, a przede wszystkim ekonomicznej, o konieczności przeorientowania całej gospodarki, o rozwijającym się sektorze prywatnym i możliwościach dla zachodnich inwestorów.

Turystykę nazywają kluczową eksportową możliwością Polski.

Podkreślają wiodące znaczenie biura podróży Orbis, które mimo zmieniającej się sytuacji, zapewne się utrzyma.

Rozdział 3. Turystyka w Krakowie /objętość 17 stron/

3.1. Kraków /krótka charakterystyka miasta/

Autorzy piszą o historycznej wartości miasta, mało zniszczonego przez wojnę; wymieniają najważniejsze zabytki Krakowa i okolic /Wieliczka, Oświęcim i inne/ a także imprezy kulturalne.

3.2. Baza noclegowa

Tab. 3.1. Rodzaje bazy noclegowej i jej wykorzystanie:

	goście /liczba osób no- cujących/	% z Zach.	% ze Wschodu	% Krajo- wych	% gości zachodn. wg ty- pów ba- zy nocl.
hotele /motele/	409635	29	17	54	90
schroniska	103156	3	16	80	2
pokoje	3040	-	29	71	-
pokoje prywatne	20924	2	3	95	-
domki	9756	1	14	85	-
camping/namioty	26906	18	21	61	4
szkoły	78248	3	3	96	2
inne /studenckie/	5216	20	59	21	1
zamknięta /zakładów przemysł itp./	37072	4	9	87	1
	693953				100

Oparto się na danych Urzędu Miejskiego. Ponieważ mogą nie obejmować wszystkich obiektów, osobno przebadano 26 hoteli /kwestionariusz załączono w Załączniku II/.

Tab. 3.2. Hotele - pojemność i zatrudnienie

	liczba hotelu	liczba pokoi	liczba osób obsługi	liczba osób obsługi na pokój
4 - gwiazdkowe	5	2121	1209	0,6
3 - gwiazdkowe	6	461	128	0,3
2 - gwiazdkowe	9	658	182	0,3
1 - gwiazdkowe	8	310	76	0,2
Razem	28	3550	1595	0,5

Tab. 3.3. Przeciętne wykorzystanie hoteli wg ich kategorii

	1988 % wykorzystania pokoi badania roczne	1989 % wykorzystania pokoi badania PACEC
4 - gwiazdkowe	63	69
3 - gwiazdkowe	83	68
2 - gwiazdkowe	80	79
1 - gwiazdkowe	brak danych	70
Hotele razem	69	71

Wykorzystanie hoteli określono jako wysokie, wyższe niż to, które spowodowałoby wzrost zainteresowania potrzebą budowy nowych hoteli w miastach Europy Zachodniej.

Za jeden z głównych powodów tak wysokiego wykorzystania uważa się dyskryminującą /turystów zachodnich/ politykę cenową w hotelach^{x/}. Na wahania /spadek/ zainteresowania poko-

x/ Opracowanie wykonywano przed zrównaniem cen dla gości krajowych z zagranicznymi /przyp. RPG/

jami hotelowymi ma wpływ obecny kryzys i niepewna sytuacja, którą jednak autorzy określają jako przejściową.

3.3. Atrakcje turystyczne

Autorzy nie wymieniają ich szczegółowo; podkreślają znaczenie Wzgórza Wawelskiego, wzmiankują istnienie innych muzeów i zabytków oraz dwóch miejsc interesujących turystycznie położonych poza miastem: kopalni soli w Wieliczce i obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Piszą natomiast o błędach w oznaczeniu, prezentacji i promocji zabytków: brak odpowiednich "drogowskazów", różnojęzycznych przewodników i objaśnień, reklamy, np. w hotelach itp.

3.4. Usługi towarzyszące

Restauracje, kawiarnie i bary

Autorzy generalnie określają sieć gastronomii jako niewystarczającą, o standardzie nie zawsze odpowiednim. Podkreślają, że w centrum można znaleźć miejsce na dalszy rozwój tej bazy. Proponują podwyższenie cen w lokalach o najwyższej kategorii, co ograniczyłoby liczbę gości w nich i zachęciło do zakładania konkurencyjnych, prywatnych restauracji i barów.

Główne wady istniejących lokali gastronomicznych możliwe do usunięcia w prosty sposób:

- brak prezentacji "menu" na zewnątrz, jadłospisy często tylko w jęz. polskim,
- brak informacji o umiejętnościach językowych obsługi,
- generalny brak troski o klienta, np. doprowadzania do stolika itp.

Handel

Autorzy bardzo pozytywnie oceniają istnienie sieci skle-

pów i galerii oferujących szeroko rozumiane wyroby artystyczne. Wskazują jednak na brak informacji o obsłudze władającej językami obcymi i brak pomocy w sprzedaży tych towarów obcokrajowcom /informacje o regulacjach prawnych itp./.

3.5. Informacje turystyczne

Istniejące obecnie Centrum Informacyjne mieści się poza Starym Miastem i nie jest zachęcające dla turystów przez brak odpowiedniej reklamy oraz godziny wydawania, niedostosowane do szczytów ruchu turystycznego. Brak też różnojęzycznych przewodników i map oraz tablic informacyjnych w mieście, informacji i promocji walorów turystycznych w hotelach.

3.6. Dostępność

Autorzy wymieniają wszystkie możliwe środki transportu: linie lotnicze, kolejowe, autokarowe, a także szosy dostępne dla samochodów i oceniają je jako dość dobre /za wyjątkiem zatłoczonego lotniska w Balicach - brak środków na postulowane od dawna lotnisko między Krakowem i Katowicami dla obsługi obu tych miast/. Brak oczywiście informacji w językach obcych, również dotyczy to komunikacji miejskiej.

3.7. Regionalne organizacje i struktury turystyczne

Wymieniono "Orbis" - jako państwowe i "Wawel-Tourist" jako regionalne biuro turystyczne. Zasygnalizowano, że istnieją inne biura wyspecjalizowane dla szczególnych grup turystów, co nie sprzyja rozwojowi turystyki zagranicznej. Podkreślono, że niektóre z tych zamkniętych struktur stają się ogólnie dostępnymi, np. hotele wojskowe.

Rozdział 4. Zalecenia i program działania /objętość 22 strony/

4.1. Wstęp

Kraków jest miastem o znaczeniu międzynarodowym, jednak przyciąga stosunkowo mało turystów. Wzrost ruchu turystycznego, możliwy do osiągnięcia, byłby korzystny finansowo dla regionu.

4.2. Potrzeba Forum Turystycznego

Krakowskie Forum Turystyczne miałoby umożliwiać współpracę wszystkim organizacjom w mieście, związanym w jakikolwiek sposób z turystyką, w celu wymiany zdań, tworzenia poparcia, a wreszcie podejmowania przedsięwzięć dla rozwoju turystyki.

4.3. Próby tworzenia marketingu

Jak stwierdzają autorzy, pewne próby poczynił już Orbis i Wawel Tourist. Zalecają jednak dostarczanie szerszej informacji dla zachodniej prasy turystycznej przez rozpowszechnianie:

- regularnego informatora /kwartalnego lub półrocznego/,

- programów wycieczek dla dziennikarzy - co zaowocuje w następnych latach przyjazdami turystów.

W krótkim czasie możliwe jest przyciągnięcie turystów wywodzących się z Polonii i studentów, co wymaga odpowiedniej informacji na plakatach.

Kraków ma szansę stać się popularnym na zachodzie centrum krótkich wypadów poza sezonem, pod warunkiem poprawienia dostępności.

4.4. Poprawa bazy noclegowej

Dla turystów zagranicznych najważniejszym typem bazy noclegowej są hotele. Autorzy stwierdzają, że jest ich za

mało i proponują: poszerzenie istniejących, budowę nowych lub adaptację niektórych budynków na hotele, włączeniem w te działania inwestycji zagranicznych /należy jednak mieć na uwadze wysokie wymagania zachodnich inwestorów co do późniejszych zysków/, zachęcanie do tworzenia sieci małych "rodziny-nych" hoteli, rozwój bazy studenckiej; stworzenie sieci typu "bed and breakfast" na bazie istniejących pokoi do wynajęcia: ustalenie standardu, zróżnicowanie cen w stosunku do niego, oznaczenia /informacja!/.

4.5. Poprawa stanu atrakcji turystycznych /walorów/

Autorzy, nawiązując do wymienionych w poprzednich częściach niedostatków, postulują: lepsze wyeksponowanie atrakcji /pomników, budynków, malarstwa/, przez oczyszczenie obiektów, odpowiednie oświetlenie, opisane na tablicach w wielu językach, przygotowanie różnojęzycznych przewodników - krótkich i bardziej rozbudowanych, szeroką propozycję miejsc mniej znanych i sterowanie ruchem w zatłoczonych, popularnych rejonach, "wyciąganie" pieniędzy od turystów na cele ochrony i konserwacji zabytków, m. in. przez urządzenie stoisk sprzedaży pamiątek, gastronomię itp.; wprowadzenie "Paszportu do Krakowa" - biletu upoważniającego do wstępu do wszystkich miejsc godnych zwiedzenia, z właściwą informacją /forma korzystna dla turysty- pozwala na uniknięcie kolejek i dla miasta - turysta nie da rady zwiedzić wszystkiego, ale za to płaci!/.

4.6. Usługi towarzyszące

Autorzy zalecają: rozwinięcie bazy gastronomicznej, z wykorzystaniem parterów budynków, szczególnie w starym

mieście, wydanie przewodnika po lokalach gastronomicznych, drukowanie menu w kilku językach, zapewnienie obsługi władającej obcymi językami, także w sklepach /i informacja o tym umieszczona na zewnątrz/, wydanie informacji o sklepach dla turystów /ze sztuką, pamiątkami itp./, wydanie przewodników o bieżących wydarzeniach kulturalnych, seansach filmowych itp. /"What's on" guide/.

4.7. Informacja turystyczna

Raz jeszcze podkreślono znaczenie łatwo dostępnej informacji turystycznej. Autorzy chwalą przewodnik Adamczewskiego /wyd. Interpress/, ale piszą o jego słabym rozpowszechnieniu. W rozdziale podsumowano omówione poprzednio potrzeby wydrukowania informatorów dla różnych branż /baza noclegowa, gastronomiczna, atrakcje, sklepy, imprezy kulturalne/.

Podkreślono znaczenie informatora, który turysta może znaleźć w swoim pokoju hotelowym /browser/. Poza tym zaleca się umieszczenie: tablic informacyjnych w najważniejszych punktach, drogowskazów do ciekawych miejsc, czytelnych znaków na zabytkach, lokalach gastronomicznych i in. Przypomniano też o konieczności uruchomienia centrum informacyjnego, najlepiej na Starym Rynku.

Wyrażono potrzebę uruchomienia kursu przygotowawczego dla przewodników, zakończonego wydaniem odpowiedniego świadectwa.

4.8. Kształcenie kadry turystycznej

Za najważniejsze bieżące potrzeby uznano:

- rozpoznanie priorytetów w zarządzaniu turystyką, zorganizowanie krótkich kursów i seminariów zaspokajających te potrzeby;

- uznanie konieczności i przeznaczanie odpowiednich środków na kształcenie obsługi turystycznej z uwzględnieniem troski o klienta;

- zorganizowanie Panelu Przedsiębiorczości - specjaliści mieliby służyć radą nowo powstającym, szczególnie prywatnym przedsięwzięciom turystycznym.

4.9. Ochrona i rozwój

Autorzy podkreślają konieczność ciągłej ochrony wspartych zabytków Krakowa i stwierdzają, że turystyka może się do niej przyczynić poprzez zdobywanie środków, właściwe wykorzystanie zaniedbanych dotąd miejsc, propagowanie ważności sprawy w krajach zachodnich.

Aby odciążyć Stare Miasto, autorzy proponują odnowienie zabytkowego Kazimierza, a także innych miejsc, w których można "przyjmować" turystów, np. w pobliżu dworca. Zwrócono też uwagę na konieczność poprawy jakości "umeblowania" ulic /np. śmietniki!/.

4.10. Źródła finansów

Mimo, że wiele z wymienionych w poprzednich rozdziałach zaleceń wymaga nakładu pieniędzy, autorzy uważają, że wzmożony ruch turystyczny powinien zwrócić poniesione koszty. Jako źródła finansów dla rozwoju turystyki wymieniono:

- turystów odwiedzających miasta,
- istniejące organizacje,
- Radę Miejską.

Zalecono też wprowadzenie podatku turystycznego.

V.3. ANALIZA MOŻLIWOŚCI BUDOWY HOTELU W JELENIEJ GÓRZE

Opracowanie wykonane przez ekspertów z Vienna Consulting
/Tłumaczenie z języka niemieckiego mgr Irena Iwicka/

Spis treści x/:

1/ Koncepcja zaplanowanego przedsięwzięcia

1.1. Rozmowy i zebranie informacji

2/ Podsumowanie i ocena projektu

3/ Informacje dot. Polski

3.1. Geografia

3.2. Klimat

3.3. Flora i fauna

3.4. Zaludnienie

3.5. Komunikacja i łączność

3.6. Sytuacja polityczna

4/ Informacje dot. Jeleniej Góry

4.1. Historia

4.2. Ludność

4.3. Klimat

4.4. Komunikacja, łączność, infrastruktura

4.5. Atrakcje dla zwiedzających

5/ Rysunek - Grupy docelowe

5.1. Wprowadzenie

5.1.1. Schroniska

x/ Otrzymany tekst zawierał tylko tekst do p. 5.1. włącznie

- 5.1.2. Hotele wg kategorii
- 5.1.3. Ceny hoteli wg kategorii
- 5.2. Rysunki zwiedzających
- 5.3. Sezonowe wahania
- 5.4. Przeciętny czas pobytu
- 5.5. Cel podróży
- 5.6. Przewidywane pobyty - potencjał dla projektu
 - 5.6.1. Analiza współzawodnictwa
 - 5.6.2. Ceny pokoi
 - 5.6.3. Przeciętny czas pobytu turystów zachodnich w r. 1987
 - 5.6.4. Przeciętna liczba noclegów turystów zachodnich
 - 5.6.5. Wykorzystanie pokoi
- 6. Projektowany hotel
 - 6.1. Opis hotelu
 - 6.1.1. Dane dotyczące konstrukcji
 - 6.1.2. Urządzenia sanitarne
 - 6.1.3. Instalacja elektryczna
 - 6.1.4. Fasada
 - 6.1.5. Zabezpieczenia przeciwpożarowe
 - 6.2. Położenie
 - 6.3. Publiczne zaopatrzenie
 - 6.4. Zezwolenie na wykorzystanie działki
- 7. Ocena projektu i zalecanych urządzeń
 - 7.1. Zalecone urządzenia
 - 7.1.1. Pokoje gościnne
 - 7.1.2. Restauracje
 - 7.1.3. Obsługa pokoi
 - 7.1.4. Bar

- 7.1.5. Klub nocny
- 7.1.6. Pomieszczenia imprezowe
- 7.1.7. Inne urządzenia
- 7.2. Popyt na noclegi w zaplanowanym hotelu
 - 7.2.1. Przenikanie rynku
 - 7.2.2. Przewidywane wykorzystanie pokoi
 - 7.2.3. Osiągnięcie przeciętnej taryfy
- 8. Obliczanie rentowności
 - 8.1. Zestawienie szacunkowe wpływów i kosztów za 10 lat
 - 8.2. Wyjaśnienia dot. dochodów
 - 8.3. " " kosztów
 - 8.4. Oszacowanie głównych wydatków
 - 8.5. Koszty przedrozwojowe /Pre Opening/
- 9. Lokata dokumentów i korespondencji
 - 9.1. Orbis - dyspozycja dewizami
 - 9.2. Sprawozdanie z obrotu dewizami w 1987 r.
 - 9.2.1. Sprawozdanie z obrotu dewizami w 1986 r.
 - 9.3. Zwrot dewiz - przyrzeczenie Orbisu

1. Koncepcja zaplanowanego przedsięwzięcia

W ramach swojej działalności firma handlowa "Warimpex" może opracować projekt 4 - gwiazdkowego hotelu w Jeleniej Górze.

Hotel ten o 192 pokojach powinien przede wszystkim służyć południowozachodniej części Polski jako miejsce zakwaterowania dla zachodnich turystów. Powinien on być wyposażony w urządzenia odpowiadające 3-4 gwiazdkowym hotelom międzynarodowym.

Pan Dkfm dr Franz Jurkowsch zlecił Wiedeńskiej Firmie Consultingowej /Vienna Consulting/ opracowanie kosztorysu zaplanowanej budowy. To studium /Feasibilitystudie/ zawiera wyniki analizy popytu oraz zestawienie szacunkowe wyników przedsiębiorstwa przez najbliższe 10 lat. Studium to służy za podstawę do podjęcia decyzji. Pełną ważność otrzyma ono dopiero po interpretacji przez gestorów.

1.1. Rozmowy i zebranie informacji

W ramach zlecenia przez "Warimpex", reprezentowany przez p. Dkfm dra Franza Jurkowscha, na wykonanie "Feasibility Studie" dla hotelu w Jeleniej Górze został w porozumieniu ze zleceniodawcą opracowany następujący komunikat.

Dane dotyczące daty obejrzenia miejsca, oraz dotyczące osób udzielających informacji.

Piątek, 25 marca 1988 r.

Pierwsza rozmowa informacyjna z p. mgr dr Walterem Frischem /Firma Handlowa "Warimpex"/, p. dr Manfredem Wimmerem, ca - BV i p. dr Reginą Prehofer, ca - BV.

W czasie tej rozmowy zostałem z grubsza poinformowany o zasadniczych założeniach projektu i sposobie finansowania.

Środa, 6 kwietnia 1988 r.

Dokonanie zlecenia przez panów dra Franza Jurkowscha oraz dra Waltera Frischa i ustalenie specyfiki postępowania.

Czwartek, 14 i piątek, 15 kwietnia 1988 r.

Sprawdzenie z p. inż. Jerce Krogolez z "Warimpexu" lokalizacji w Jeleniej Górze i zasięgnięcie o niej informacji.

W czasie pobytu w Jeleniej Górze i następnego dnia w Warszawie przeprowadzono informacyjne rozmowy z następującymi panami: mgr Longin Zięba, dr Wacław Kwiatkowski, mgr Janusz Stańczyk, Wiesław Reszko, mgr Leonard Gliński, Leonard Rosikiewicz/. Zostały omówione zasadnicze pytania dotyczące lokalizacji i projektu, przy czym chodziło głównie o to, ażeby potwierdzić istniejące udokumentowane informacje, względnie otrzymać wyczerpujące informacje o terenie.

Wtorek, 26 kwietnia 1988 r

Rozmowa z p. inż. Jerzym Krogulcem i p. dr Walterem Frischem.

Środa, 27 kwietnia 1988 r

Rozmowa z p. dr Wimmerem i p. dr Reginą Prehofer. Prezentacja dotychczasowego sprawozdania cząstkowego i ustalenie specyficznego postępowania.

czwartek, 5 maja 1988 r

Zamknięcie i przekazanie studium /Feasibility Studie/ "Warimpexowi":

Informacja

Przy obliczaniu rentowności przyjęto za podstawę oficjalny kurs: 2,95 szylinga = 100 złotych /33,9/.

W dniu dzisiejszym, 5 maja 1988 r., kurs zmienił się na...

2. Podsumowanie i ocena projektu

Jak stwierdzono w trakcie studium turystyka zachodnia do Polski wykazuje stały wzrost. Wzrost z roku 1981 do r. 1985 wynosił 60,2 %, co odpowiadało 3436000 turystów i odwiedzających.

Koncentracja turystyki jest widoczna z jednej strony w Warszawie, z drugiej strony zaznacza się wzrost tzw. bliskich wycieczek.

Obszar Jeleniej Góry w południowo-zachodniej części Polski osiągnął wzrost turystyki przede wszystkim dzięki 4-gwiazdkowemu hotelowi "Skalny". Sama Jelenia Góra nie może się wykazać żadnym przyrostem z powodu braku hoteli i infrastruktury.

Poniżej wykazane tendencje turystyczne wykazują, że może powstać zapotrzebowanie, które jednak wymaga nowej infrastruktury rynku.

Tendencje uwidocznione w projekcie

- Liczba zachodnich turystów odwiedzających Jelenią Górę wynosiła w r. 1984 niepełne 15 000, w 1985 r. ok. 15 500, a w r. 1986 ok. 12 700 /katastrofa w Czernobylu/. W 1987 r. podobnie jak w 1984 r. było zaledwie 15 000 turystów.

- W Jeleniej Górze nie ma jeszcze hotelu o standardzie zachodnim. Dopóki nie będzie hotelu o wymaganym standardzie nie można liczyć na wzrost turystyki i większe wykorzystanie miejsc noclegowych.

- Korzystny obecnie kurs przeliczeniowy dla dewiz umożliwia przede wszystkim niedrogo utrzymywanie i zakup pamiątek.

Przeciętny wzrost dochodów w najbliższej położonym hotelu 4-gwiazdkowym "Skalny" wynosił w ostatnich latach 6 %.

Wysokie podwójne obłożenie miejsc noclegowych /1 : 1,85/ zapewnia wysokie wykorzystanie łóżek, a tym samym optymalne wykorzystanie obiektów towarzyszących.

Relatywnie długi czas pobytu od 3 do 4 dni redukuje koszty stałe i pozwala wykorzystać wszystkie możliwości hotelu.

- Jelenia Góra jako centrum niemieckich Sudetów jest traktowana emocjonalnie przez tych, którzy po 1945 r. musieli opuścić ten region. Wizyta w "starej ojczyźnie" jest czynnikiem, którego nie można nie doceniać. Przed drugą wojną światową ten region był również ulubionym miejscem wypoczynku letniego berlińczyków, co uwidacznia się częściowo w cechach budownictwa.

- Jako państwowe przedsiębiorstwo hoteli i organizacji podróży Orbis ma poprzez swoje zagraniczne filie wszelkie możliwości, ażeby zlokalizować ten hotel i zatroszczyć się o jego należyte wykorzystanie.

- Jelenia Góra jest i pozostanie prawdopodobnie znana jedynie niewielkiej grupie ludzi, musi więc w ramach marketingu zostać wylansowana jako obszar turystyczny dla obcych. Jako rynek przyszłościowy "z granicami".

- Orbis zobowiązał się, że w przypadku nieosiągnięcia wzrostu dewiz ma spłaceniu raty leasingu, przeznaczy wpływ zagranicznych dewiz na jej pokrycie, w jakim stopniu jest to gwarancja 100-procentowa, trudno sądzić.

- Przewidziane w budżecie koszty budowy w wys. 1 000 000 szylingów austriackich za pokój należy uznać dla 4-gwiazdkowego hotelu oddanego "pod klucz" za niewysokie.

- Sytuacja polityczna w kraju /Cornecon - Land/ jest chwiejna, a sytuacja gospodarcza będzie ciągle prowadziła do niepokoju, strajków i niezadowolenia. W chwili obecnej nie widać jej wpływu na turystykę, jednak przy "strajku generalnym" mogą wystąpić krótkotrwałe regresje.

Wysoka inflacja związana z sytuacją gospodarczą może, zdaniem fachowców od gospodarki, zostać w ciągu najbliższych dwóch lat zredukowana.

Statystyka narodowościowa pokazuje, że rynek turystyczny nastawił się w 90 % na niemieckich urlopowiczów. Okazało się, że nie jest korzystne, kiedy jeden rynek ma przewagę, ponieważ czynniki polityczne, międzypaństwowe i inne mogą spowodować szybki regres.

- Jelenia Góra, jak już wspomniano, jest turystycznym ośrodkiem przyszłości. Narazie nie ma żadnej wyraźnej turystyki; może się ona rozwinąć dzięki docelowemu marketingowi, w którym weźmie udział również miasto.

x
x x

Ten projekt hotelu może być z dwóch powodów pozytywnie zaopiniowany.

1. Partnerem menadżerskim tego projektu jest Orbis. Przedsiębiorstwo to ma w Polsce największe doświadczenie hotelowe, a przede wszystkim posiada w Niemczech przedstawicielstwa zagraniczne. Orbis może na podstawie potencjału i ewentualnej koncepcji marketingowej zagwarantować wykorzystanie tego hotelu, przy czym tak w wariantcie A 1 przyjęta cena pokoju w wys. 529 szylingów jak i w wariantcie B 1 przyjęta cena 635 szylingów, są absolutnie do przyjęcia.

Wykorzystanie hotelu można zawsze osiągnąć dzięki cenie pokoju, tak że należy się skoncentrować na osiągnięciu cen przeciętnych.

2. Koszty przedsiębiorstwa, a tu przede wszystkim koszty osobowe, można określić w porównaniu do kosztów w regularnych hotelach jako niezwykle korzystne. Przez to, że łączne koszty są obliczane w złotych, a większa część dochodów będzie pobierana w dewizach; kształtuje się na podstawie kursu przeliczeniowego taka struktura, która jest nieosiągalna na tych warun-

kach w hotelach zachodnich.

Tabelka "Ergebnisvorschau" str. 14.

Poniższe studium możliwości działania /Feasibility Studie/ powinno jako praca podstawowa dać pełną informację o projekcie i lokalizacji i być traktowane jako pełna pomoc informacyjna oraz pomoc przy podejmowaniu decyzji.

3/ Informacja o Polsce

Ogólnoświatowy wzrost turystyki uczynił także Polskę jednym z pożądanym celów spędzenia wakacji. Zagranicznych turystów przyciągają atrakcyjne obszary:

Plaże nad Bałtykiem ze swoimi znanymi i nowymi kąpieliskami zapraszają na sporty wodne i wypoczynek. Mazury ze swoimi jeziorami, lasami i krajobrazem puszczańskim przyciągają surowym pięknem i samotnością.

Średnie góry - Sudety i Beskidy, podobnie jak wysokie Tatry, oferują idealne warunki dla wędrówek górskich, alpinistyki i sportów zimowych.

Różne kurorty i uzdrowiska, jak np. Kudowa czy Krynica, stoją do dyspozycji gości z całego świata.

Obszary chronione i parki narodowe posiadają częściowo nigdzie indziej nie występujące gatunki zwierząt i roślin, i to w środku nienaruszonego, niekiedy puszczańskiego, krajobrazu.

Myśliwi, wędkarze i jeźdźcy konni szacują wysoko pełne dzikich zwierząt lasy i bogate w ryby wody w Polsce oraz jej bogate w tradycje stadniny.

Miłośnicy muzyki przybywają do kraju Szopena, gdzie kulturuje się muzykę klasyczną, pieśni ludowe, a także jazz.

Jako kraj kultury łacińskiej pozostający w ścisłym związku ze Wschodem ocaliła Polska wiele skarbów architektury,

rzeźby i malarstwa. Skarby te zostały niejednokrotnie po zniszczeniach starannie odrestaurowane.

Nazwa "Polska" pochodzi od nazwy słowiańskiego szczepu "Polanie", który we wczesnym średniowieczu zamieszkiwał tereny dzisiejszej Polski. Nazwa ta była już na początku XI wieku stosowana jako określenie państwa.

Godłem Polski jest Barwy kraju to biel i czerwień ...

Flaga ...

Hymnem narodowym Polski jest ...

Język polski należy do ...

Waluta

1 złoty zawierający 100 groszy; banknoty po 10, 20, 50, 100, 500, 1000, 2000 i 5000 zł; monety po 10, 20, 50 groszy, jak i po 1, 2, 5, 10 i 20 zł.

Obowiązkowa wymiana wynosi 36 marek na osobę dziennie ^{x/}, a dla osób poniżej 21 lat jak i dla uczniów i studentów powyżej 21 lat - 16 marek. Obowiązkowej wymiany dokonuje się przy zakupie bonów hotelowych przed podróżą, względnie pieniądze są tam przeliczane.

Przekraczanie granicy

Turystów z Republiki Federalnej Niemiec i Szwajcarii obowiązuje wiza wjazdowa ...

Dni wolne od pracy: ...

Godziny pracy sklepów i urzędów

Sklepy spożywcze ...

x/ Praca wykonana była w okresie obowiązywania obowiązkowej wymiany przez turystów zagranicznych /przyp. RPG/

Sklepy z artykułami przemysłowymi ...

Banki ...

Urzędy ...

Urzędy pocztowe

3.1. Geografia

Powierzchnia Polski wynosi 312677 km^2 . Pod względem wielkości znajduje się Polska na 6 miejscu w Europie. Największa rozpiętość kraju z zachodu na wschód wynosi 689 km, z południa na północ 649 km. Długość granicy państwa wynosi 3538 km, z czego 524 km to granica morska, 1310 km /37 %/ to granica z Czechosłowacją, 1244 km /35,2 %/ ze Związkiem Radz. i 460 km /13 %/ z NRD.

Terytorium Polski obejmuje prawie całe dorzecza Wisły i Odry, które tworzą środkową część europejskiej niziny na obszarze między Bałtykiem i łukiem Karpat oraz Sudetów.

Polska jest w większej części równiną o średniej wysokości 173 m nad poziomem morza. 3/4 obszaru Polski /75,2 %/ nie osiąga 200 m, 22 % leży na wys. 200-500 m, a zaledwie 3,0 % ma wys. powyżej 500 m. Najwyższym szczytem są Rysy w Wysokich Tatrach - 2499 m, najniższy punkt znajduje się u ujścia Wisły koło Raczka Elbląskiego i ma 1,8 m poniżej poziomu morza.

Ukształtowanie powierzchni obejmuje następujące fizjograficzne obszary. Z północy na południe można rozróżnić następujące strefy:

- płaska równina przybrzeżna
- płaszczyna pokryta jeziorami - kraina kilku tysięcy jezior położonych wśród lasów
- wielkie obszary nizinne, które obejmują 3/4 powierzchni kraju

- teren wyżynny i górzysty z Sudetami na zachodzie i Karpatami na wschodzie.

Pod względem administracyjnym dzieli się Polska na 49 województw, w tym znajdują się 4 miasta - województwa:

Warszawa, Łódź, Kraków i Wrocław.

3.2. Klimat

Polska ma klimat kontynentalny, a dzięki długiemu pasowi przybrzeżnemu również morski.

Zima jest /poza północno-wschodnią Polską/ zasadniczo niezbyt sroga. Na północnym wschodzie i w górach powłoka śniegowa utrzymuje się około 3 miesięcy.

Tabelka na str. 22

3.3. Flora i fauna

Dzisiejszy świat roślin i zwierząt w Polsce jest wynikiem przemian klimatycznych i rozprzestrzeniania się roślinności w epoce polodowcowej. Flora nie jest szczególnie bogata i liczy skąpe 2 200 rodzajów roślin; przeważają trawy i krzewy, a udział drzew i krzaków osiąga zaledwie 10 %.

Najlepiej w stanie naturalnym zachowała się flora lasów. Lasy zajmują w Polsce ca 24 % powierzchni. Przeważają lasy naturalne /sosny i drzewa liściaste/.

Pod względem flory należy Polska do europejskiej części strefy palearktycznej; stan flory kształtuje zmieniające się zbiorowisko gatunków różnego pochodzenia.

Świat zwierząt Polski liczy łącznie 84 gatunków ssaków, 358 gatunków ptaków, 74 gatunki ryb i 225 gatunków mięczaków; jest bardzo biedny w gady /15 gatunków/ i płazy /17 gat./.

Większość żyjących w Polsce zwierząt stanowią gatunki charakterystyczne dla Europy /sarny, jelenie, dziki i inne/.

Zachowały się w Polsce do dnia dzisiejszego wymarłe już w innych krajach Europy gatunki zwierząt. Są to: żubry, rysie, dziki, koty, bobry, łosie, wilki i brunatne niedźwiedzie, w wysokich Tatrach występuje jeszcze orzeł skalny.

Przede wszystkim wielkie niezamieszkałe obszary posiadają ponad przeciętny zwierzostan. Z tego powodu są organizowane z całej Europy wyjazdy do Polski na polowania. Stanowią one, mały ale znaczący odłam turystyki.

3.4. Zaludnienie

Polska Ludowa liczyła w r. 1986 37 000 000 mieszkańców. Dzisiejsza Polska jest jednolita narodowościowo. Przeciętne zaludnienie wynosi 118 mieszkańców na km². 60 % Polaków mieszka w dużych miastach względnie na Śląsku. 40 miast zamieszkuje ponad 100 000 mieszkańców. Prawie cała ludność /95 %/ jest wyznania rzymsko-katolickiego, pozostała część to protestanci, starzy katolicy, prawosławni i Żydzi. W 1950 r. zawarli biskupi z rządem porozumienie gwarantujące wolność religii za uznanie reżimu. Znaczenie społeczne kościoła katolickiego bardzo wzrosło po wyborze kardynała Wojtyły na papieża /1978/. Pod względem struktury narodowościowej jest dzisiejsza Polska krajem jednolitym. W jego granicach żyje tylko 45 000 ludzi innych narodowości, głównie Ukraińców i Białorusinów.

W r. 1985 miała Polska 17 100 000 czynnych zawodowo, z czego 12 300 000 było zatrudnionych w gospodarce państwowej. Udział procentowy pracujących w poszczególnych gałęziach gospodarki:

3.5. Komunikacja

Polska jest komunikacyjnie otwarta.

1/ Bałtyk - Morze Adriatyckie: Połączenie między Szczecinem i Triestem /950 km/.

2/ Bałtyk - Morze Czarne: połączenie między Gdańskiem i Odessą /1250 km/.

Zasadniczo można podróżować autem, koleją, samolotem lub statkiem.

Europejskie trasy E 22, E 7, E 16 i E 82 służą ruchowi samochodowemu i prowadzą do przejść granicznych dla Europejczyków z zachodu /str. 27/.

Trzy ważne połączenia kolejowe z Europą Środkową to: D 245, D 451 i D 202 /str. 27/.

Z Towarzystwem Lotniczym LOT, Lufthansa lub Austrian Airlines można podróżować non stop do Warszawy z Frankfurtu n. Menem, Kolonii i Bonn oraz Wiednia. Lot z Frankfurtu/M do Warszawy i z powrotem kosztuje w klasie turystycznej 1142 marki, Wiedeń - Warszawa - Wiedeń 6 660 szylingów, a Zurych-Warszawa - Zurych 1162 fr. szwajcarskich.

Połączenia promowe /tylko latem/ istnieją między Travemünde i Świnoujściem, jak i między Travemünde i Gdańskiem. /Czas przejazdu: 13, względnie 20 godzin/. Także między Ystad w Szwecji i Świnoujściem, jak i między Nynäshamn /Szwecja/, Kopenhagą i Helsinkami z jednej strony a Gdańskiem z drugiej strony kursują promy.

Połączenie z Jelenią Górą jest możliwe trasą E 14 i E 83. Trasa E 14 przecina Jelenią Górę z północy na południe, trasa E 83 prowadzi z Jakuszyc do Wrocławia, Poznania i Gdańska.

3.6. Polityka

Polska Republika Ludowa posiada ciało ustawodawcze Sejm, wybierany na 4 lata. Sejm wybiera Radę Państwa, której przewodniczący odpowiada prezydentowi w zachodnich demokracjach, oraz Radę Ministrów, czyli Rząd.

Politycznie kompetentna jest Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Poza tym istnieje Zjednoczone Stronnictwo Ludowe i Partia Demokratyczna.

Środki produkcyjne, komunikacja i kredyty są upaństwowione. PRL jest podzielona na 49 województw, do których należą miasta i gminy.

4/ Informacje o Jeleniej Górze

Jelenia Góra jest miastem wojewódzkim o ca 100 000 mieszkańców. Leży w kotlinie nad rz. Bóbr. Otoczona grupami gór stanowi jeden z najbardziej atrakcyjnych celów ruchu wycieczkowego i turystycznego.

Po II wojnie światowej zaczęła się znaczna rozbudowa miasta. W r. 1975 włączono do niego pobliskie miejscowości, m. in. znany w świecie kurort Cieplice Zdrój.

Jelenia Góra jest centrum administracyjnym, gospodarczym i kulturalnym Zachodnich Sudetów. Rozwinął się też znacznie przemysł /chemia, farmacja, szkło, tekstylia, elektrotechniczny, drzewny i spożywczy/.

Miasto posiada też filie szkół wyższych z Wrocławia: Wyższą Szkołę Techniczną, Akademię Ekonomiczną i Karkonoskie Towarzystwo Naukowe.

Jelenia Góra jest też ważnym węzłem komunikacyjnym, posiada wystarczające połączenia kolejowe i autobusowe z głównymi centrami Polski, NRD, Czechosłowacji i w innych krajach.

4.1. Historia

Jak podają przekazy, król Bolesław Chrobry ...

W 19 wieku następuje industrializacja miasta i koncentracja na turystyce. W 1939 r. liczyła Jelenia Góra 35 000 mieszkańców. Po drugiej wojnie światowej miasto zostało szybko odbudowane.

Śródmieście ma średniowieczny właściwy dla zabudowy miejskiej rozkład przestrzenny i jest otoczone ulicami, których okrągły kształt wskazuje na istnienie w przeszłości murów obronnych. Centrum to czworokątny rynek z ratuszem /1747/ i studnią Neptuna /18 w./. Rynek otaczają małe godne oglądania domy w stylu barokowym i rokokowym z 17/18 wieku. W ostatnich latach odnowiono wiele budowli.

We wschodniej części rynku wznosi się 70-metrowa wieża gotycko-barokowego kościoła parafialnego /14 w./.

Na wschód od rynku /10 min./ stoi jedyny kościół ewangelicki /1709/18/, zbudowany przez architekta z Rewala, Frantza. W jego wnętrzu barokowa polichromia i jedno z największych organów /1727/ na Śląsku. Na przyległym cmentarzu znajdują się grobowce z 18 w. oraz części umocnień z dwiema basztami: Zamkową /ul. Jasna/ i Wojanowską /ul. 1 Maja/.

Na południe od śródmieścia znajduje się teatr i muzeum regionalne.

4.2. Ludność

Jesienią 1945 r. rozpoczęło się wysiedlanie Niemców zgodnie z uchwałą poczdamską. Najpierw ewakuowano przybyszy, potem także osiadłych Niemców. Równocześnie komisje weryfikacyjne sprawdzały dokumenty tych obywateli, którzy zgłaszali swoje polskie

pochodzenie i chcieli tu pozostać. W końcu 1945 r. było na całym terenie J. Góry ponad 17 000 ludzi. Przybyli oni z różnych okolic Polski i Europy. Większość osiedleńców była rolnikami.

Ważną okolicznością dla turystów i gości było to, że różne sanatoria uzdrowiska Cieplice zostały włączone do J. Góry. Leczy się tu chorych ze schorzeniami stawów, przypadki pooperacyjne, reumatyków, chorych na polio i na nerki.

Woda ze źródeł mineralnych ma 42,7°C.

W sanatoriach jest zapewniona dobra obsługa przez wykształconych pracowników. Jest pod dostatkiem nowoczesnych przyrządów rehabilitacyjnych i urządzeń kuracyjnych, tak że program balneologiczny może być realizowany. W ostatnich latach rejestrowano przeciętnie 13 000 kuracjuszy z przeciętnym pobytem 15 dni /ca 195 000 noclegów/.

4.3. Klimat

Wg danych stacji meteorologicznej w J.G. z 13.04.1988 r. istnieją następujące przeciętne wielkości za rok 1987:

tu wykaz

4.4. Komunikacja, łączność, infrastruktura

J. Góra jest połączona z północy na południe z międzynarodową trasą E 14 /łączy Skandynawię z Bałtykiem przez Pragę z Europą południową/. E 83 łączy J. Górę z Jakuszykami, Wrocławiem, Poznaniem i Gdańskiem, a także Zgorzelec przez J. Górę do Wałbrzycha i Katowice.

Połączenia kolejowe

Istnieje międzynarodowe połączenie z Frankfurtu przez Lipsk, Drezno, J. Górę do Warszawy.

Połączenie z Katowic przez J. Górę, Zgorzelec, Cottbus do Berlina.

Jest możliwość wynajmowania taksówek i aut, Orbis ma własną filię wypożyczalni Rent - A - Car, która przyjmuje zamówienia przez Avis, Hertz i Europacar.

Jak podano w punkcie 5, największe zainteresowanie J. Górą i regionem istnieje ze strony turystów, którzy dzięki niewielkiej odległości chętnie odwiedzają tę miejscowość. To potwierdza Biuro Podróży Orbis z Kolonii, które jako główna instytucja w Niemczech jest informowane o nawykach podróży niemieckich turystów w Polsce.

50 000 noclegów w r. 1986 należało w 98 % do niemieckich turystów.

Zanim przejdziemy do turystycznej oferty regionu, należy najpierw zwrócić uwagę na przystępne ceny i niedrogą obsługę. Wiedeńczycy jadą z tych samych względów do Szopron, Győr i Budapesztu.

Oferta turystyczna

- narciarstwo alpejskie i długodystansowe /od lokalizacji obiektu oddalone 15 km/,
- wędrówki,
- jeździectwo, przejażdżki konne - na bazie Zakładu Hodowli Koni w Milkowie - 4 km od J. Góry, w Kowarach /?/ - 18 km i w Wójciszowie - 12 km od J. Góry,
- łowienie ryb w potokach górskich w Karkonoszach w górnym biegu Bobru /wszystko w promieniu 20 km/,
- puszczenie latawców w centrum lotniczym J.G.,
- udział w przedstawieniach międzynarodowego festiwalu ulicznego /w sierpniu/,

- udział w imprezach regionalnych,
- tenis, pływanie, sauna, masaże,
- międzynarodowe spotkanie teatralne,
- międzynarodowy festiwal teatrów ulicznych,
- festiwal muzyki kameralnej i organowej,
- handel starzyzną,
- międzynarodowy konkurs tańca towarzyskiego,
- konferencje naukowe organizowane przez Towarzystwo Naukowe,

W ramach "pre opening" koncepcji marketingowej nowego hotelu muszą powstać atrakcyjne "Packages", które przedstawia w sposób atrakcyjny oferty kulturalne, sportowe i relaksowe i zapropnują je swoim gościom hotelowym jako "łatwe do konsumowania".

5. Rynek - grupy docelowe

Jak już wyżej opisano J.G. oferuje różne kulturalne i geograficzne możliwości, którymi zainteresowani są głównie odwiedzający z Niemiec. J.G. jest oddalona od Berlina ca 300 km i z tego powodu ściąga gości z Berlina i z 450 km oddalonego Zagłębia Ruhry. Jak już wykazaliśmy w statystyce narodowości, 90 % wszystkich zachodnich turystów to Niemcy, którzy od 3 lat utrzymują tę samą pozycję.

Czas pobytu wynosi 3-7 dni i przypada głównie na sezon. Czynniki podwójnego obłożenia wynosi przeciętnie 1,85 i jest relatywnie wysoki. Jest on ważny dla obliczenia dochodów z gastronomii i wykorzystania łóżek.

W miesiącach maj do września czynnik ten wynosi 1,7, w październiku i listopadzie 1,85, w mies. grudzień do kwiet-

nia między 1, 7 i 2,0.

W hotelach w Karpaczu udział Niemców wynosi 70 %, Szwedów 15 %, Austriaków 10 %, Holendrów 5 %.

Turystyka autobusowa to około 45 %, indywidualna 55 %.

Jako potencjalnych gości można traktować głównie Niemców sudeckich i turystów, którzy chcą wykorzystać dobry kurs walutowy.

Różnorodne możliwości sportowe i relaksowe, podane w punkcie 4.5, proponują przede wszystkim urlopowiczom z rodzinami bogate w przeżycia spędzenie czasu.

Niemcy, którzy rozpoczynają objazd po Polsce, względnie przez nią przejeżdżają, rozpoczynają swoją podróż w Jeleniej Górze. Liczy się to jako pierwszy odcinek podróży zakończony noclegiem.

Kooperacja "Orbisu" z 300 niemieckimi biurami podróży z trudem zaspokaja zapotrzebowanie, tak że wielu potencjalnych turystów nie znajduje noclegów w J.G. w szczycie sezonu. Orbis ma jednak możliwości załatwienia im noclegów w innych hotelach.

Rozmowy z niemieckimi biurami podróży dotyczące zapewnienia w przyszłości gwarancji na skorzystanie z nowego hotelu w J.G. przyniosły wprowadzić obietnice, ale otrzymanie pisemnej gwarancji nie było do tej pory możliwe.

To nie jest także praktykowane przy wznoszeniu nowych hoteli na Zachodzie, chyba że właściciel jest równocześnie posiadaczem biura podróży i hotelu.

Do turystów z Zachodu dochodzą naturalnie także turyści ze Wschodu /Czechosłowacja, NRD/, których poziom cen jest ok. 30 % niższy niż poziom "cen zachodnich".

Położenie J.G. jest interesujące także ze względu na możliwość spotkań międzynarodowych, które obejmują również czeskie jak i energdowskie delegacje. Istnieje więc zapotrzebowanie na pomieszczenia konferencyjne i kongresowe, głównie o charakterze politycznym.

Już na podstawie różnorodnych grup docelowych i rynków grup docelowych należy dla tego hotelu opracować koncepcję planu marketingowego, który zdefiniuje dokładnie potencjał recepcyjny i lokalizacji i w ten sposób zbliży się w zachodnim stylu do grup docelowych, ażeby przede wszystkim optymalnie wykorzystać okres między sezonami.

5.1. Na podstawie studium Światowej Organizacji turystycznej /wydanie 7/ stwierdza się postępujący wzrost ruchu turystycznego z Europy Zachodniej i także z Ameryki. Wzrost wynosi 60,2 % od roku 1981 do r. 1985. Liczba turystów: 3 436 000.

W przeciwieństwie do rodzinnych turystów pojawia się coraz więcej turystów zagranicznych.

Punkty ciężkości polskiej turystyki to stolica Warszawa, Pojezierze Mazurskie i południowy obszar wzdłuż granicy z NRD i Czechosłowacji, gdzie obok turystyki letniej można uprawiać turystykę zimową.

V.4. "Podaż turystyczna w Europie Centralnej i Europie
Wschodniej. Problemy i perspektywy współpracy".

Specyfikacja kontraktu

/tłumaczyła: dr R. Gudelis/

Cele

Proponowane studium musi dostarczyć wiedzę o aktualnym statusie podaży turystycznej /usługi - operatorzy/ w krajach tej części Europy, tak aby mogły zostać określone kierunki i wielkości wkładu Wspólnoty. Studium niniejsze obejmuje kraje włączone do Komisji programu PHARE.

Program

Poprzez osobiste wywiady z zarządzającymi turystyką w tych krajach oraz poprzez badania statystyki - konsultant podejmie się:

- zestawień porównawczych analizy głównych atrakcji turystycznych w badanych krajach w odniesieniu do stanu istniejącego /stan usług - liczba odwiedzających/,
- przebadanie struktury wniosków o pomoc, które były złożone i zostały rozpoczęte,
- określić zakres i potencjalne pola pomocy, poprzez sporządzenie raportu dot. wyłonionych problemów.

Harmonogram

Kontrahent musi przedłożyć rezultaty swych studiów we wrześniu 1991.

Protokoły zaawansowania pracy będą przedkładać kwartalnie do Działu Turystyki DG XXIII.

KLUCZOWE ZADANIA I PROGRAM PRAC

	Marz.	Kw.	Maj	Czerw.	Lip.	Sier.	Wrz.
Koncepcja:	-----						
- Powołanie Zespołów Krajowych							
- Kontakty początkowe	xxxx						
Zbieranie danych:							
- Infrastruktura techniczna		xxxx					
- Baza noclegowa			xxxx				
- Organizacja turystyki				xxxx			
- Walory turystyczne					xxxx		
- Plany rozwojowe					xxxx		
Analizy					xxxx	xxxx	
Opracowanie raportu							
- Wstępny raport		o					
- Przejściowa wersja raportu				o			
- Końcowy brudnopis raportu						o	o
- Raport końcowy							

Część analityczna

I. Infrastruktura turystyczna

1. Lotniska

1/ Nazwy lotnisk obsługujących międzynarodowy rynek turystyczny.

2/ Położenie i odległość z głównych miast i miejsc turystycznego przeznaczenia.

3/ Szczegóły dot. frekwencji i obsługi głównych miejsc przeznaczenia.

4/ Usługi dostępne na lotniskach_

a/ lotnicza obsługa paliwowa

b/ poziom kontroli ruchu lotniczego

c/ obsługa pasażerów

/1/ usługi bezcłowe

/2/ miejsca gastronomiczne

/3/ informacja

5/ Pojemność lotniska:

a/ działalność dzienna i nocna

b/ różnice sezonowe

c/ liczba terminali i pasów startowych

d/ zdolność do rozszerzania usług lotniczych

6/ Powiązania z miejscami przeznaczenia turystycznego drogi, kolej, taxi - czas i koszty

2. Usługi kolejowe:

1/ Sieć międzynarodowa i gęstość kursów

2/ Nazwy miast ze stacjami zapewniającymi obsługę międzynarodową.

3/ Dostępność drogowa:

1/ Rozmiary i jakość sieci autostrad

2/ Drogi główne i ekspresowe łączące z innymi Europejskimi krajami.

3/ Obsługa sieci dróg:

a/ gastronomiczna

b/ informacyjna

c/ paliwowa

4. Telekomunikacja:

1/ Rozmiary i jakość usług komunikacyjnych dostępnych dla "tour-operators" i turystów:

- a/ fax
 - b/ telex
 - c/ telefon
 - d/ łącza satelitarne
- 2/ Plan rozwoju /rozbudowy/

5. Porty:

- 1/ Porty międzynarodowe
- 2/ Zakres świadczonych usług
- 3/ Urządzenia obsługi

6. Pochodzenie odwiedzających:

- 1/ Blok Wschodni
- 2/ Goście Zachodni
- 3/ Turystyka krajowa

II. Hotele i inna noclegowa baza turystyczna

1. Hotele /Schroniska/:

1/ Klasyfikacja liczby istniejących miejsc noclegowych ze względu na:

- a/ Lokalizację
- b/ Jakość
- c/ Użytkowanie całoroczne/sezonowe
- d/ Inne urządzenia obsługi, kasyna, pływalnie.

2/ Międzynarodowy System Rezerwacji

3/ Własność

4/ Stowarzyszenie z Międzynarodowymi Przedsiębiorstwami /operatorami/.

2. Pokoje prywatne /własne wyżywienie

Klasyfikacja danych dot. podróżujących w sposób niezależny według:

- 1/ Lokalizacji
- 2/ Jakości
- 3/ Sezonowości
- 4/ Dyspozycyjności/Marketingu
- 5/ Potencjału rozwoju.

3. Campingi

Klasyfikacja danych dot.:

- 1/ Lokalizacji
- 2/ Zakresu usług

V. 5. Ocena i wnioski

Analiza zamieszczonych wyżej materiałów oraz innych obcych opracowań typu konsultacyjnego i eksperckiego dot. rozwoju turystyki w Polsce - wykorzystywanych w różnych skalach szczegółowości przestrzennej i w rozmaitych celach /usprawnienie zarządzania turystyką, aktywizacja miast i regionów przez turystykę, promocja turystyki, zamiar budowy hoteli przez inwestorów zagranicznych/ wskazała na zakres umiejętności potrzebnych do sporządzania tego typu elaboratów.

Znaczna część informacji zamieszczanych w ekspertyzach stanowi podstawowe wiadomości o naszym kraju - wręcz encyklopedyczne, bądź nawet szkolne i budzi wątpliwość w sensie dal-

szej przydatności, np. przy inwestycji hotelowej. Dotyczy to takich informacji, jak: położenie geograficzne Polski, dane o jej demografii, godle, hymnie, walucie etc. Podchodzi się do kraju budowy hotelu jak do egzotycznego, zupełnie nieznanego państwa, dla którego uzyskać trzeba wszelkie bazowe informacje. Widocznie jednak są to stosowane powszechnie zakresy danych dla inwestycji i zagranicznych, więc tak poważne firmy jak Vienna Consulting w każdym wypadku biorą je pod uwagę opracowując studium wdrożeniowe.

Następną grupą zagadnień są dane statystyczne o: ludności, zarobkach, zatrudnieniu, bazie noclegowej, ruchu turystycznym itd. Te informacje są w części bardzo łatwe do uzyskania, w części zaś, wymagają układow, wówczas gdy odnoszą się do bar-
układow, wymagają
dziej szczegółowych analiz in situ, -lecz w każdym przypadku są możliwe do zebrania.

Również oczywiste i jednoznaczne są materiały określające tzw. "atrakcje" turystyczne, tzn. walory turystyczne, które w badaniach polskich stanowiły dotąd grupę zagadnień szczegółowo przeanalizowanych. Także inne informacje o charakterze geograficznym, np. odnoszące się do dostępności komunikacyjnej /linie lotnicze, drogi samochodowe, wodne itp./, do klimatu /sezonowość/, uwarunkowań przyrodniczych i gospodarczych - nie przedstawiają żadnych trudności w zebraniu przez polskich specjalistów.

W stosunku do analiz przeprowadzonych w Polsce - największa rozbieżność w zakresie gromadzonych danych dotyczy wskaźników efektywnościowych i innych ekonomicznych - typowych dla gospodarki rynkowej. Zestaw informacji obejmuje tu ceny, stopień wykorzystania miejsc noclegowych w różnych okresach roku,

stosunku cen do stanu infrastruktury i urządzeń towarzyszących, zestawień zysków i kosztów - w czasowym ujęciu dynamicznym, zatrudnienia - wraz z jego charakterystycznymi cechami ekonomicznymi itd. Te dane wymagałyby szerszego rozeznania struktur organizacyjno-finansowych oraz mechanizmów prawno - finansowych przedsiębiorstw i prywatnych gestorów, które, jak wiadomo, są obecnie w Polsce nieujednolicone, stale zmieniane, ale z pewnością zmierzać będą do uporządkowania.

Także wzmiankowane różnego typu uwagi o potrzebie wzmożenia działań marketingowych i promocyjnych wymagają ugruntowanej wiedzy fachowej w tym zakresie. W pewnej części obserwacje dotyczące sfery promocji, głównie w stosunku do turystyki zagranicznej, polegają jednak na analizie drobnych, codziennych spraw, takich jak: znajomość języków obcych wśród zatrudnionych w hotelach, sklepach itp., wywieszki na zewnątrz tych obiektów informujące o takiej umiejętności załogi, dostępność różnorodnych informatorów i przewodników, estetyka "małej architektury" w obrębie strefy zwiedzania, godziny otwarcia sklepów, lokali gastronomicznych itd.

Reasumując wydaje się więc, że gdyby znaleźli się zlecający, którzy chcieliby Instytutowi Turystyki powierzyć ekspertyzy o charakterze "feasibility Study" lub "action programme", to - zważywszy na interdyscyplinarne przygotowanie zawodowe zespołu specjalistów, znając już obecnie wymagany zakres takich prac - możnaby się śmiało ich podjąć.

Niestety, jak wynika z obserwacji, inwestorzy zagraniczni najczęściej wolą prace takie wykonywać poprzez własną kadrę i to chyba zarówno ze względu na większe do niej zaufanie, jak i ekonomiczne podejście pozostawiania we własnym kraju środków finansowych przeznaczonych na cele rozwojowe krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

VI. OFERTA ZAGOSPODAROWANIA DLA TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ - PRZEGLĄD LITERATURY

Przeanalizowano kilkanaście opracowań, w których występuje problematyka zagospodarowania turystycznego dla potrzeb turystów zagranicznych. Przede wszystkim dotyczyło to kolejnych wersji planów /programów/ zagospodarowania turystycznego Polski. Zestawiono też przydatną dla realizacji tematu literaturę obcojęzyczną.

A. OPRACOWANIA KRAJOWE

/Autorzy: dr M. Drzewiecki, dr S. Iwicki/

1. Plan przestrzennego zagospodarowania turystycznego Polski do 1990 r. /Instytut Turystyki, Zakład Przestrzennego Zagospodarowania Polski Komisji Planowania, Warszawa 1973/.

W opracowaniu oferta zagospodarowania dla turystyki zagranicznej jest przestrzennie mało widoczna. W części wstępnej scharakteryzowano położenie geopolityczne Polski /wg obowiązujących wówczas kryteriów/ oraz położenie komunikacyjne wymieniając najważniejsze drogi międzynarodowe. Stwierdzono, że położenie geograficzne Polski na pograniczu Europy Zachodniej i wschodniej, na skrzyżowaniu ważnych dróg komunikacyjnych, sprzyja rozwojowi turystyki.

W prognozie ruchu przyjazdowego na 1990 rok przewidywano 6-8,5 mln osób, długość średniego pobytu miała wynosić 12 dni. Charakterystyczny był podział na turystykę przyjazdową z krajów socjalistycznych, III-go świata i z krajów kapitalistycz-

nych /tylko przy tej ostatniej przewidywano walor ekonomiczny z tytułu uzyskiwania walut obcych/.

W koncepcji przestrzennej stawiano m. in. na aktywizację obszarów kraju położonych w strefach przygranicznych /głównie zachodniej i północno-wschodniej/.

Na bazie obszarów $\textcircled{A}$ wybitnym i bardzo dużym znaczeniu dla turystyki wskazano obszary, które w 1990 r. powinny stanowić największą koncentrację zagospodarowania turystycznego dla ruchu wakacyjno-urlopowego, zagranicznej turystyki przyjazdowej i częściowo wypoczynku świątecznego. Tereny te podzielono na obszary intensywnego zagospodarowania turystycznego i obszary umiarkowanego zagospodarowania turystycznego.

Stwierdzono, że główne szlaki wędrówek motorowych są obok dróg tranzytowych przechodzących przez Polskę, najważniejszym elementem krajowej infrastruktury technicznej, gdyż wędrówki turystów krajowych i zagranicznych mogą odbywać się w sposób najatrakcyjniejszy, tzn. umożliwiający wypoczynek i poznanie kraju oraz miejscowości polskich.

Zagospodarowanie tych szlaków korzysta częściowo z zagospodarowania rejonów, przez które przechodzi, lecz powinno być dodatkowo wyposażone w obsługę techniczną, parkingi i motele lub campingi na odcinkach łączących rejony lub miejscowości. Przewidywano realizację dwóch szlaków o charakterze wybitnie turystycznym, tj. szlaków: Sudecko-Karpackiego i Tyśiąca Jezior. Zakładano też zagospodarowanie turystyczne dróg o funkcji ogólnogospodarczej biegnących od portów /Szczecin, Gdańsk, Kołobrzeg/ na południe i dalej w kierunku morza Czarnego i Adriatyku, głównie dla turystów skandynawskich.

2. Przestrzenna polityka turystyczna 1986-1995

/opracował A. Jagusiewicz, Instytut Turystyki,
Warszawa 1986/

Książka została oparta na "Przestrzennym programie zagospodarowania turystycznego Polski do 1955 r." oraz sporządzonych w jego ramach wielostronnych pracach analityczno-studialnych i planistycznych.

W perspektywicznej strukturze przestrzennej wyodrębniono z ośrodków obsługi turystycznej porty lotnicze, porty pełnomorskie i promowe oraz kolejowe i drogowe przejścia graniczne.

Wyodrębniono sieć dróg krajowych powiązaną z układem dróg międzynarodowych oraz główne drogi krajobrazowe.

Wyróżniono 12 szlaków wodnych o znaczeniu międzynarodowym. Rozdział VIII poświęcono turystyce przyjazdowej. Omówiono znaczenie różnego rodzaju walorów turystycznych, dotychczasowe zagospodarowanie /w tym bazę noclegową/ oraz określono kierunki dalszego rozwoju turystyki zagranicznej, w tym przede wszystkim w sferze przestrzennej.

Specjalnie potraktowano turystykę zagraniczną na Pojezierzach. Omówiono udział % w poszczególnych województwach pojeziernych, istniejącą bazę noclegową, wyróżniono rejony o dużym znaczeniu dla turystyki zagranicznej.

3. Synteza III grupy tematycznej CPBP 08.06 "Potencjał przestrzenny dla rozwoju turystyki w Polsce"

pod kierunkiem R. Przybyszewskiej Gudelis, Instytut
Turystyki, Bydgoszcz 1990 mps/

W odniesieniu do turystyki zagranicznej omówiono cele przyjazdów i wyróżniono 27 obszarów szczególnie atrakcyjnych

dla turystów zagranicznych oraz zilustrowano graficznie /Z. Werner/ liczbę turystów zagranicznych i długość ich pobytu w gminach. Scharakteryzowano istniejące zagospodarowanie dla potrzeb turystyki zagranicznej.

Stwierdzono, że istotniejsze zmiany strukturalne może przynieść wzrost zagranicznego ruchu przyjazdowego. Dotyczyć to będzie wielkich centrów krajoznawczych i niektórych ośrodków krajoznawczych, międzynarodowych szlaków drogowych oraz najbardziej atrakcyjnych obszarów z walorami wypoczynkowo-krajoznawczymi.

4. Struktura przestrzenno-funkcjonalna turystyki w strefie pojeziernej /CPBP 08.06 - III.4.4. - praca pod kierunkiem S. Iwickiego, Instytut Turystyki, Bydgoszcz 1990 mps/.

W charakterystyce wydzielonych regionów turystycznych oraz przy określaniu kierunków ich zagospodarowania uwzględniono położenie w stosunku do ruchu zagranicznego oraz inne preferencje dla turystyki zagranicznej.

5. Analiza potrzeb rozwoju urządzeń obsługi ruchu turystycznego na autostradach i drogach ekspresowych /A. Zalewski, A. Cielecki, Warszawa 1989, mps - CPBP 08.06.III.11/

Wykonano analizę potrzeb rozwoju urządzeń obsługi ruchu i modelową koncepcję zagospodarowania planowanego układu autostrad i dróg ekspresowych w Polsce w system miejsc obsługi podróżnych. Oszacowano potencjalne potrzeby w tym względzie.

Stwierdzono, że obsługa podróżnych na autostradach i drogach ekspresowych jest działaniem mogącym się przyczynić do promocji i rozwoju ruchu turystycznego w regionach, przez które przebiegają.

Najwłaściwszym modelem zagospodarowania autostrad i dróg ekspresowych w warunkach polskich jest model oparty o zróżnicowane zespoły urządzeń obsługujących pojedyncze kierunki ruchu.

6. Kierunki rozwoju turystyki przyjazdowej do Polski /CPBP

08.06.1.4.2. - R. Kuszewska, Instytut Turystyki/

Opracowanie składa się z 3 części:

1. Analiza ruchu przyjazdowego do Polski w latach 1976-1988 oraz wpływów dewizowych w tym okresie.
2. Ocena atrakcyjności turystycznej Polski z punktu widzenia turystyki zagranicznej. Zostały tu omówione 3 elementy: walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjna.
3. Środki oddziaływania na turystykę przyjazdową będące w dyspozycji państwa /analiza polityki dewizowej, formalności graniczne/.

7. Uwarunkowania przestrzenne turystyki przyjazdowej

do Polski /CPBP 08.06.P.2 - A. Jagusiewicz,

Instytut Turystyki/

W ekspertyzie szukano odpowiedzi na ile zasoby turystyczne Polski są atrakcyjne dla cudzoziemców. Analizowano zasoby kulturalne, przyrodnicze i bazę recepcyjną.

Wyróżniono obszary o szczególnej atrakcyjności dla turystyki zagranicznej /głównie na pojezierzach/ oraz atrakcyjne miejscowości.

8. Perspektywy rozwoju turystyki polonijnej /CPBP 08.06.II.

10 - A. Dziewulak, Instytut Turystyki/

W pracy przedstawiono wynik badań ankietowych, na przejściach granicznych - dotyczyły celów przyjazdu, środków lokomocji itp. - nie ma nt. perspektyw.

9. Założenia programowe rozwoju campingów w Polsce w latach 1976-80 /Instytut Turystyki - Poznań, Bydgoszcz 1976 r., mps

Praca została potraktowana jako szybkie rozwiązanie postawionego przez GKKFiT problemu:

- gdzie i jak rozmieścić w kraju przyjęty program budowy campingów w 5-leciu o łącznej pojemności 35 tys. miejsc?
- jaka powinna być funkcja i rola tych obiektów?
- jakie powinny być nakłady inwestycyjne dla realizacji programu?

Stosowano trójstopniowy podział przestrzenny: kraj - strefa krajobrazowa - województwo.

Brano przede wszystkim pod uwagę rejony wypoczynkowe o przewadze sezonowości letniej /głównie wybrzeże morskie/, trasy o znaczeniu turystycznym i miejscowości o dużej atrakcyjności turystycznej.

Praca może być przydatna i obecnie - wymaga stwierdzenia zakresu realizacji założonego programu.

W opracowaniu uwzględniono rodzaje campingów i ich kategorie.

10. Problematyka waloryzacji i zagospodarowania turystycznego miejscowości krajoznawczych w Polsce /R. Gudelis, M. Grabiszewski, S. Iwicki - Instytut Turystyki, Warszawa 1979/.

W pracy omówiono różne problemy związane z waloryzacją i zagospodarowaniem miejscowości krajoznawczych. Wyszczególniono najważniejsze miejscowości krajoznawcze w Polsce, co ma istotne znaczenie dla turystyki zagranicznej.

Zasady i sposoby zagospodarowania turystycznego odniesiono do różnego rodzaju miejscowości krajoznawczych, uwzględniając również ich wielkość.

11. "Ziemia '90" /materiały z IV Kongresu Krajoznawstwa Polskiego w Opolu, Warszawa 1990/

R. Przybyszewska Gudelis: Zakres współczesnego krajoznawstwa a zagospodarowanie przestrzenne kraju

Podkreślona została potrzeba dołączenia się do nurtu europejskiego i światowego ochrony dziedzictwa kulturowego i cennych zespołów przyrodniczych. Ważne są międzynarodowe ciągi kulturowe takie, jak np.: Szlak Cystersów, którego otwarcie nastąpiło w Polsce we wrześniu 1990 r. Trzeba włączać się też do innych międzynarodowych układów turystycznych.

Krótko zostały omówione zasady prawidłowego zagospodarowania dla potrzeb krajoznawstwa, w tym również dla turystów zagranicznych.

12. "Forum inwestorów zagranicznych w turystyce - Kraków
23-24 czerwca 1991 r. /program zatwierdzony przez
WKFiT/

Przeprowadzona została w IV kw. 1990 r. ankietyzacja turystycznych inicjatyw inwestycyjnych w Polsce na szczeblu gmin /ok. 1500 propozycji/. Będą one umieszczone w banku danych - na tle planu zagospodarowania turystycznego kraju. Informacja o potencjale przestrzennym turystyki polskiej zostanie uzgodniona z Instytutem Turystyki.

Uczestnikom zagranicznym Forum pozwoli zapoznać się z możliwościami inwestowania i eksploataowania obiektów turystycznych oraz nawiązać bezpośrednie kontakty z gminami.

Wydane zostaną 3 pozycje w angielskiej wersji językowej opracowane w 1900 r. na zlecenie Ministerstwa Rynku Wewnętrznego;

- "Turystyczne zagospodarowanie Wielkich Jezior Mazurskich",
- "Atrakcyjność turystyczna Polski dla narodowości żydowskiej",
- "Turystyczna atrakcyjność Polski dla ludności niemieckojęzycznej".

13. Droga cystersów przecina Polskę /Gazeta Wyborcza
1.10.1990 r./

Przedstawiciele kilku krajów zachodnich zgłosili gotowość współpracy przy zagospodarowywaniu polskiego odcinka drogi cystersów. Znane są konkretne firmy, które chcą współpracować z gminami.

B. Literatura zagraniczna

/Autor dr arch. R. Przybyszewska Gudelis/

1. Ashworth G.J., Voogd H. "Can places be sold for tourism"? Rozdz. I, z: "Marketing tourism places", Gr. Ashworth, B. Goodall, wyd. Routledge - London and New York, 1989.
2. Ashworth G.J.: "History, Heritage and Tourism Development: one model, two dilemmas and three strategies", Conference on small island development, Valetta, Commonwealth Geographical Bureau, 1990.
3. "A Tourism Policy for Europe in the 1990'S - European Tourism Action Group /ETAG/" Position Paper, wrzesień 1990.
4. Baretje R., "La recherche touristique semble mal partie" - referat na posiedz. Parlam. Europejskiego, listop. 1990.
5. Cooper C.: "Economic Aspects of Tourism in the European Community", referat na posiedz. Parlam. Europ., listopad 1990.
6. De Vries en Partners: "Proposal for Toursience a European Economic Interest Grouping", Apeldoorn /Holandia/, 1990.
7. Dewailly J.M., "Outdoor Recreation and Development in the Lille and Bassin Minier Region /Northern France/", w: Leisure and Urban Processes, wyd. Routledge, London and New York, 1989.
8. "Future of the Past - Historical buildings, Tourism, Environment" - Report of a Study conference, Dordrecht - Holandia, sierpień 1990.
9. Hamel H., "Tourism and Environment in Europe - Changes in Tourist Demand and Behaviour as the Challenge for the 90^s", referat na posiedz. Parlam. Europ., listopad 1990.

10. d'Haenes A., "Itinéraires Culturels Européens-Routes Cisterciennes", Séminaire Itinérant de Pologne, Sept. 1990. Rapport d'Évaluation et d'Intégration, Conseil de l'Europe, Strasbourg, paźdź. 1990.
11. Hotel Catering and Institutional Management Association Materiały Informacyjne HCIMA, Londyn 1991.
12. "Hungarian Tourism 1990, The Year of Liberalisation", materiały Hungarian Tourist Board, 1991.
13. "Information" World Tourism Organisation, Madrid 1990.
14. Inskeep E. "Sectoral Support Mission to Poland on Directions for Tourism Development in Poland" - carried out by the World Tourism Organization and financed by the United Nations Development Programme, WTO, Madrid, 1990.
15. "Ireland's Shannon Region - International Development Ireland /IDI/ - materiały informacyjne, Shannon, 1991.
16. Jansen - Verbeke M., "Reflecting on the Role of the European Council in Rural Tourism Development and Agritourism", referat na posiedz. Parlamentu Europ., listopad 1990.
17. Leontidon L., "Tourism and Regional Development: Neglected Research and Policy Issues - referat na posiedz. Parlam. Europejskiego, listop. 1990.
18. Mc Millan-Scott, "Working Document on the European Year of Tourism 1990", Parlament Europejski, grudzień 1989 /także wersja włoska: Documento di Lavoro .../.
19. Moutinho L., "Insights on the Hotel Industry of Europe in the 1990 s", referat na posiedz. Parlam. Europ., listopad 1990.
20. "Progetto di Relazione su una politica comunitaria nel settore del turismo" Relatore: on Edward McMillan-Scott, Materiały Parlamentu Europejskiego, Komisji Transportu i Turystyki, Bruksela, luty 1991.

21. Przybyszewska Gudelis R., "Development of Centre /East European Tourism Industry the Case of Poland/", referat na Europejską Konferencję Turystyczną "Współpraca między Wspólnotą Europejską a Europą Wschodnią", Budapeszt, kwiecień 1990.
22. Przybyszewska Gudelis R., "Le relazioni tra la Comunita europea e i paesi dell'Europa Centrale e dell'Est nella sfera del turismo /l'esempio della Polonia/", referat na posiedzenie Parlamentu Europ., listopad 1990.
23. "Resoconto dell'audizione pubblica sulla politica comunitaria nell settore turistico del 28 novembre 1990", Parlament Europejski - Komisja Transportu i Turystyki, Bruksela 1990.
24. "Spas and spa hotels in Hungary - Opportunities for investment in tourism" wyd. Tourinform, Budapest 1990.
25. The Group of National Travel Agents and Tour Operators' Associations Within the EEC - Materiały informacyjne ECTAA, Bruksela 1991.
26. "Tourism and Regional Development" Economic and Social Consultative Assembly - Wspólnota Europejska, Bruksela 1990.
27. "Tourism in Hungary - 1989", wyd. Tourism Hungarian Board, Budapest 1990.
28. "Tourism Focus" - A publication of the Tourist Group of the European Parliament, Issene Number 3 - Autumm 1990.
29. "Utilization of Castles and Mansions for Tourism in Hungary - Investment proposal" - Hungarian Tourism Board, Budapest 1990.
30. Dulf D. Wätjen, "Transport and Tourism - Some Racent Statistics and Reflections as seen from Denmark, materiały na posiedz. Parlam. Europ., listopad 1990.